

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Lucie Kejharová

Institut výhrady soupisu v řízení o pozůstalosti

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: prof. JUDr. Alena Macková, Ph.D.

Katedra: Katedra občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 11.4.2022

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 135 977 znaků včetně mezer.

.....
Lucie Kejharová

V Praze dne 11.4.2022

Ráda bych poděkovala vedoucí mé diplomové práce, prof. JUDr. Aleně Mackové, Ph.D., za vedení této práce a poskytnuté odborné rady. Dále děkuji své rodině za podporu během psaní této práce i během celého studia.

Obsah

Úvod	1
1 Základní principy a pojmy dědického práva	3
1.1 Základní principy dědického práva a jejich uplatnění v rámci řízení o pozůstalosti..3	
1.1.1 Princip univerzální sukcese a jeho role v přechodu dluhů zůstavitele na dědice.... 6	
1.2 Vymezení některých pojmů	9
1.2.1 Pozůstalost.....	9
1.2.2 Dědický podíl	11
1.2.3 Aktiva a pasiva pozůstalosti.....	13
2 Vývoj právní úpravy odpovědnosti dědice za dluhy zůstavitele	17
2.1 ABGB – Obecný zákoník občanský	17
2.2 Občanský zákoník č. 141/1950 Sb.....	21
2.3 Občanský zákoník č. 40/1964 Sb.....	22
3 Přechod dluhů zůstavitele na dědice a soupis pozůstalosti <i>de lege lata</i>	24
3.1 Institut výhrady soupisu a vliv jeho uplatnění na průběh řízení	27
3.1.1 Výhrada soupisu jako ochrana před dluhy zůstavitele	28
3.2 Uplatnění výhrady soupisu	30
3.2.1 Procesní úprava výhrady soupisu.....	32
3.3 Zánik účinků výhrady soupisu	34
4 Soupis pozůstalosti a jeho provedení v praxi	37
4.1 Soupis na místě samém.....	37
4.1.1 Náklady spojené se soupisem pozůstalosti	39
4.1.2 Postavení věřitele při soupisu pozůstalosti	40
4.2 Jiné důvody k nařízení soupisu pozůstalosti dle § 1685 OZ.....	42
4.3 Společné prohlášení dědiců o pozůstalostním majetku	43
4.4 Seznam pozůstalostního majetku vyhotovený správcem pozůstalosti	44
5 Právní úprava v SRN.....	45
5.1 Obecná úprava dědického práva v BGB.....	45
5.2 Odpovědnost dědiců za dluhy zůstavitele.....	46
5.2.1 Soupis pozůstalosti.....	46
5.3 Komparace české a německé úpravy	47

Závěr	49
Seznam zkratek.....	51
Seznam literatury.....	52
Abstrakt, klíčová slova	57
Abstract, keywords	58

Úvod

Přechod dluhů zůstavitele na dědice v rámci pozůstalostního řízení je téma, které rezonuje celou společností, neboť se potenciálně může dotknout každého z nás. Samotná účast na takovém řízení může být pro mnohé obtížná, ať už z hlediska emocionální náročnosti, ale i s ohledem na pochopení poměrně rozsáhlé zákonné úpravy dědického práva. Dovolím si tvrdit, že ve společnosti stále převládá mylná představa, že dědění je obecně spojeno spíše s majetkovým prospěchem, což však od rekonstrukce občanského práva nemusí vždy platit.

Občanský zákoník č. 89/2012 Sb., který je výsledkem zmíněné rekonstrukce a který do dědického práva přinesl princip univerzální sukcese a s ním spojenou neomezenou odpovědnost za dluhy zůstavitele, však dědicům zároveň nabízí možnost ochrany v podobě institutu výhrady soupisu. Pochopení, ale i způsob realizace tohoto diskutovaného institutu může však dědicům v rámci řízení činit potíže. Mezi odbornou veřejností rovněž nepanuje zcela jasná shoda na tom, zda bylo zavedení neomezené odpovědnosti za dluhy zůstavitele správným krokem a zda se skrze konkrétní ustanovení upravující přechod dluhů daří naplňovat zákonodárcem předvídaný účel, spočívající především v posílení postavení věřitele v pozůstalostním řízení.¹

Z tohoto důvodu jsem si institut výhrady soupisu vybrala jako téma své diplomové práce, abych tak čtenáři poskytla ucelený popis hmotné i procesní úpravy výhrady soupisu včetně toho, jakým způsobem uplatnění, příp. neuplatnění výhrady ovlivňuje průběh celého řízení. Zároveň v práci provedu komparaci s předchozí právní úpravou, ve které se zaměřím především na obecný zákoník občanský², z jehož úpravy dědického práva bylo primárně vycházeno při tvorbě současného občanského zákoníku³. Komparativní metodu využiji i při srovnání tuzemské úpravy odpovědnosti dědiců za dluhy zůstavitele s úpravou obsaženou v německém občanském zákoníku⁴. Při psaní práce budu dále využívat metodu deskriptivní a analytickou.

Práce je rozdělena do pěti kapitol a několika podkapitol, jejichž cílem je představit výhradu soupisu pozůstalosti v současném dědickém právu a zasadit ji do komplexní problematiky přechodu dluhů zůstavitele na dědice.

---

¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

² Zákon č. 946/1811 Sb. zák. soud., obecný zákoník občanský.

³ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

⁴ Bürgerliches Gesetzbuch.

V první kapitole nastíním některé základní zásady, které řízení o pozůstalosti provází, kde se zaměřím především na zásadu univerzální sukcese a její promítnutí do úpravy dědického práva. Zároveň by měla kapitola osvětlit některé základní pojmy, jejichž znalost je zásadní pro následné pochopení institutu výhrady soupisu. Druhá kapitola bude věnována popisu právní úpravy dědického práva, která předcházela úpravě současné, kde budu sledovat především změnu v základních principech dědického práva, které se proměňovaly společně s politickým režimem na našem území.

Stěžejní kapitolou práce je kapitola čtvrtá, ve které provedu analýzu úpravy výhrady soupisu, včetně právních účinků uplatnění výhrady soupisu a vlivu, který má tato skutečnost na průběh řízení o pozůstalosti. Na tuto kapitolu pak navážu popisem soupisu pozůstalosti na místě samém a dílčích problémů, které jsou se soupisem spojeny. V poslední části práce se zaměřím na pojetí tohoto institutu v německé občanskoprávní úpravě, kde bude hlavním cílem komparace institutu výhrady soupisu pozůstalosti v českém a německém právním řádu.

V závěru práce bych pak chtěla nejen shrnout zjištěné poznatky, ale také se kriticky zamyslet nad výhodami i negativy, která výhrada soupisu do pozůstalostního řízení přinesla, a to i s ohledem na budoucnost tohoto institutu v českém právním řádu.

Práce bude vycházet z právních předpisů – především ze zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „OZ“), zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen „ZŘS“) –, komentářové literatury a další odborné literatury, včetně odborných periodik. Takto získané poznatky budou doplněny i relevantní judikaturou.

1 Základní principy a pojmy dědického práva

V první kapitole své diplomové práce se budu věnovat základním zásadám dědického práva, které prostupují celou jeho úpravou a hrají významnou roli jak při jeho vytváření a interpretaci jednotlivých ustanovení, tak při aplikaci dědického práva v řízení o pozůstalosti. Domnívám se, že správné a úplné pochopení těchto základních zásad je klíčové, neboť právě tyto zásady představují pevné body samotného pozůstalostního řízení, a připomínají nám tak jeho účel, který přes rozsáhlou a v některých směrech komplikovanou zákonnou úpravu může snadno unikat. Podrobně se pak budu zabývat zásadou univerzální sukcese, která je základním pilířem pro úpravu přechodu pasiv pozůstalosti zůstavitele na dědice.

Dále se zaměřím na některé ze základních pojmů, jejichž vymezení je nezbytné pro pochopení současné právní úpravy odpovědnosti dědiců za dluhy zůstavitele a jejich ochrany v podobě institutu výhrady soupisu.

1.1 Základní principy dědického práva a jejich uplatnění v rámci řízení o pozůstalosti

Mezi základní zásady dědického práva řadíme zásadu zachování hodnot vytvořených zůstavitelem, která představuje samotnou podstatu dědického práva. Tato zásada vychází z úzkého spojení práva dědického a vlastnického, což se projevuje i v Listině základních práv a svobod, ve které je dědění zaručeno v čl. 11 odst. 1.⁵

Prostřednictvím principu zachování hodnot naplňuje dědické právo svůj účel spočívající v přechodu majetkových poměrů jednotlivce na subjekty jiné.⁶ Pokud by se princip zachování hodnot v dědickém právu neuplatňoval, nepřecházely by zanechané statky zůstavitele na další generace či jiné osoby, a absentovaly by tak důvody takové hodnoty vůbec vytvářet, čímž by mohlo postupně dojít k úpadku a stagnaci hospodářského vývoje ve společnosti⁷ a k narušení pořádku v oblasti soukromého vlastnictví. Uplatnění této stěžejní zásady v pozůstalostním řízení je zřejmé, neboť nám tato zásada osvětluje samotný účel řízení.

---

⁵ Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod.

⁶ TILSCH, E., *Dědické právo rakouské se stanovisky srovnávací vědy právní. Část I.* Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 9.

⁷ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek IV.* 2. vyd., Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. XXIX.

Zásada zachování hodnot nám tedy říká, že po smrti vlastníka se věci nestávají věcmi *res nullius* ani nezůstávají ve vlastnictví zemřelého, jak tomu historicky bylo v některých kulturách⁸, ale že tyto hodnoty přechází. V souladu se zásadou přechodu majetku na jednotlivce pak tyto hodnoty zůstavitele přechází na takové osoby, které měly se zůstavitelem příbuzenský či blízký vztah, což se v zákonné úpravě projevuje tím, že zákonné dědické skupiny jsou vystavěny na základě stupně příbuzenského vztahu se zůstavitelem. Smyslem individualistického pojetí dědického práva je pak předpoklad, že lidé budou vyvíjet větší snahu svůj majetek zachovat a budou o něj lépe pečovat s vědomím, že tento majetek po jejich smrti připadne právě osobám, které jsou jim blízké.⁹ S vývojem hospodářství pak musela úprava dědického práva reagovat i na přechod dalších hodnot, které zůstavitel za svůj život vytvořil. Dochází tak k rozšíření obsahu pozůstalosti, kterou již netvoří pouze hmotné věci zůstavitele, ale i jiné hodnoty, včetně hodnot náležitých věřitelům zůstavitele, které je zapotřebí uspokojit. Pokud je hlavním smyslem přechodu majetku zůstavitele na jednotlivce myšlenka, že zůstavitel bude více motivován vědomím, že jeho majetek následně přejde na dědice, je nutné si uvědomit, že pozůstalostní řízení v souladu s principem univerzální sukcese už není pouze o přechodu aktiv, která může dědicům pozůstalostní řízení přinést, ale že člověk za svého života musí také zvažovat, jaká pasiva pro své dědice zanechá.

Zde rovnou navážu na zásadu ochrany věřitelů, která bývá ve výčtu zásad dědického práva mnohdy opomíjena, neboť se jedná o zásadu, která je charakteristická pro celé odvětví soukromého práva. Avšak pro současnou úpravu dědického práva v českém právním řádu je velmi podstatná a je i jedním z výchozích argumentů obsažených v důvodové zprávě k OZ k zařazení institutu výhrady soupisu do současné úpravy. Tato zásada byla značně potlačena během kodifikace soukromého práva v 50. a 60. letech 20. století, dnes však díky znovu zavedenému principu univerzální sukcese a s tím přijaté koncepcí neomezené odpovědnosti dědiců za dluhy zůstavitele prostupuje tato zásada mnohými ustanoveními dědického práva, o kterých budu pojednávat v následujících kapitolách práce.

Další zásadou, která byla posílena vznikem OZ, je zásada autonomie vůle zůstavitele, tedy možnost zůstavitele zvolit si svého dědice. Nejen že nový občanský zákoník zakotvil další instituty, které umožňují zůstaviteli rozhodnout, jak bude s jeho majetkem po smrti naloženo, ale především posílil závaznost vůle zůstavitele. Pokud jsou splněny zákonem

---

⁸ TILSCH, E., *Dědické právo rakouské se stanovisky srovnávací vědy právní. Část I.* Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 9–10.

⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

stanovené podmínky k sepsání závěti, může zůstavitel v mezích stanovených v § 1551 odst. 2 OZ ukládat podmínky, příkazy, povolát náhradníka aj., a to na rozdíl od úpravy zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku (dále jen „Obč. z.“), který v § 478 uváděl, že jakékoliv podmínky připojené k závěti nemají právní následky.¹⁰ Na princip autonomie vůle zůstavitele musí být pak pamatováno i při výkladu závěti či jiných právních jednání pro případ smrti zůstavitele, kdy tato pořízení musí být vždy vyložena tak, aby bylo co nejvíce vyhověno vůli zůstavitele. Omezení tohoto principu se pak projevuje především v úpravě povinného dílu a možnosti podání odporu proti závěti.

Dalším principem je zásada svobodného nabytí dědictví. OZ umožňuje dědici, aby v zákonné lhůtě a se splněním dalších podmínek dědictví odmítl, vzdal se jej ve prospěch jiného dědice nebo se dědictví zřekl před smrtí zůstavitele na základě smlouvy mezi ním a zůstavitelem. Jak bylo na začátku kapitoly zmíněno, dědické právo je dle současné právní úpravy ovládáno zásadou univerzální sukcese, kdy dědic vstupuje do všech práv a povinností, které jsou s pozůstalostí spojeny, a to na základě jednoho aktu a v jednom okamžiku. Jedná se tedy o přechod *ipso iure*¹¹, kdy není zapotřebí, aby dědic naopak projevil aktivitu, tedy aby se o dědictví přihlásil, jako tomu je u adičního principu. Zákonná úprava tak musí znát takové instituty, které dědici dávají možnost volby, zda dědictví nabude či nikoliv. V řízení o pozůstalosti tak dochází k vyrozumění dědice o jeho dědických právech a možnosti dědictví odmítnout.¹²

K zásadám dědického práva řadíme i zásadu úřední ingerence: v souladu s touto zásadou je každá pozůstalost projednávána před soudním komisařem v rámci řízení o pozůstalosti tak, aby byla nastolena právní jistota v majetkových poměrech, a to nejen v poměrech dědiců, ale i věřitelů zůstavitele. Dědictví se dle současné právní úpravy nabyvá okamžikem smrti zůstavitele, ale k potvrzení nabytí dědictví je zapotřebí soudního rozhodnutí ve formě usnesení, kterým se pozůstalostní řízení ukončuje. Dokud není nabytí dědictví takovým usnesením dědici/dědicům potvrzeno, náleží dědici či dědicům prostá správa pozůstalosti. Tuto správu může vykonávat také správce pozůstalosti či vykonavatel závěti, pokud byl zůstavitelem povolán, nebo správce pozůstalosti, kterého jmenoval soud.¹³ Princip úřední ingerence může spočívat i v tom, že některá ustanovení dědického práva umožňují soudu v některých případech autoritativně rozhodovat o dílčích otázkách v rámci

---

¹⁰ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. *Dědické právo. Praktická příručka*. Praha: Leges, 2019, s. 3.

¹¹ Samotným zákonem.

¹² Ustanovení § 1485 a násl. OZ.

¹³ Ustanovení §§ 1677–1678 OZ.

řízení o pozůstalosti. Jako příklad lze uvést § 1552 odst. 2 OZ, dle kterého soud určí, zda bude přihlíženo k určité doložce v závěti, z důvodu toho, že taková doložka slouží pouze ke zjevnému obtěžování dědice či odkazovníka ze zůstavitelovy svévole.¹⁴

Jako poslední ze zásad uvedu zásadu vycházející z ustanovení § 3069 OZ, ze kterého vyplývá, že při dědění se použije právo platné v den smrti zůstavitele, nikoliv v den projednávání pozůstalosti. Na aplikaci tohoto ustanovení musí být pamatováno především v rámci dodatečných projednání pozůstalosti. Dle hmotněprávní úpravy se k určení okruhu dědiců a výše dědických podílů, včetně právní úpravy odpovědnosti dědiců za dluhy, použije úprava platná ke dni smrti zůstavitele. Problematické pak ale může být především použití procesních ustanovení. Dle přechodných ustanovení ZŘS se totiž v těch pozůstalostních řízeních, kde smrt zůstavitele nastala před 31. 12. 2013, použije úprava obsažená v zákoně č. 99/1963 Sb., občanském soudním řádu, který před rekonstrukcí občanského práva upravoval procesní podobu dědického řízení. Ovšem použití těchto procesních pravidel v dnešní době buďto nelze vůbec realizovat, nebo se jejich použití může jevit jako zbytečně zatěžující.¹⁵

„Zásadu uvedenou v § 3069 NOZ však není možno použít beze zbytku tam, kde by to bylo v rozporu s dobrými mravy, veřejným pořádkem nebo právem týkajícím se postavení osob.“¹⁶

1.1.1 Princip univerzální sukcese a jeho role v přechodu dluhů zůstavitele na dědice

Principem univerzální sukcese rozumíme, že zůstavitelem zanechané jmění představuje jeden celek, který je tvořen aktivy a pasivy, s výjimkou toho, co bylo vázáno pouze na osobu zůstavitele a co zaniká jeho smrtí. Dědic vstupuje do všech práv a povinností, které jsou s tímto jměním spojeny, a to na základě jednoho aktu a v jednom okamžiku.

„Dědic je univerzálním právním nástupcem zůstavitele, je jakýmsi alter ego zůstavitele a přechází na něj celé zůstavitelovo jmění.“¹⁷

Právní nástupci zůstavitele tak vstupují do všech práv a povinností bez toho, aby muselo dojít k jednotlivým zvláštním právním jednáním, jako je tomu tak při jednání mezi živými. Z právní úpravy § 185 odst. 1 ZŘS ve spojení s § 1477 OZ dovozujeme, že tento

---

¹⁴ SVOBODA, J., KLIČKA, O., *Dědické právo v praxi*. 1. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2014, s. 201.

¹⁵ BREJLOVÁ, K., *Nové postavení věřitele v dědickém řízení a změna v odpovědnosti dědiců za dluhy zůstavitele. Ad Notam*, 2014, č. 1, s. 12.

¹⁶ Tamtéž, s. 12.

¹⁷ SVOBODA, J., KLIČKA, O., *Dědické právo v praxi*. 1. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2014, s. 131.

okamžik nastává v okamžiku smrti zůstavitele; dědici pak vstupují nejen do práv a povinností, které jsou v době smrti známé, ale i do práv a povinností, které se objeví až v budoucnu. Příkladem může být právo odvolat dar pro nevďek dle § 2074 OZ.¹⁸ Jediným aktem pak rozumíme konkrétní dědický titul. Je-li dědiců více, vstupují do těchto práv a povinností společně a nerozdílně a dělení dědictví se děje podle ideálních částí, které jsou ve vztahu k dědictví vyjádřeny zlomkem. Tento univerzální přechod práv a povinností se pak netýká pouze aktiv pozůstalosti, ale i zanechaných pasiv.

Napříč právními řády jednotlivých států, ale i vývojem české úpravy dědického práva, rozeznáváme různé způsoby, jak docílit určité rovnováhy mezi uspokojováním věřitelů zůstavitele a mezi ochranou dědiců před dluhy zůstavitele tak, aby ze strany dědiců nedocházelo častěji k odmítání dědictví, což by mohlo vést k narušení samotné podstaty zásady zachování hodnot a přechodu práv na jednotlivce. Nejvyšší soud ČR ve svém dodnes v praxi využívaném judikátu sp. zn. 26 Cdo 2942/2010 uvedl, že „*smrt dlužníka nemá zásadně sama o sobě žádný vliv na věřitelovo právní postavení.*“ Tento názor se pak opakuje v textech Karla Eliáše jako jednoho z autorů OZ, podle kterého kvůli smrti zůstavitele nemá docházet ke zhoršení postavení věřitele.¹⁹ Ochrana věřitele se pak promítá i do oblasti závazkového práva, kdy dle § 2009 OZ povinnost dlužníka nezaniká jeho smrtí, ledaže by mělo být plnění provedeno osobně dlužníkem.

Jak jsem zmínila, významnou roli pak princip univerzální sukcese představuje především v přechodu pasiv pozůstalosti na dědice, kdy právě otázka dluhů zůstavitele v rámci pozůstalostního řízení představuje z pochopitelných důvodů důležitý aspekt při rozhodování dědice či dědiců, zda uplatní své právo dědictví odmítnout, či zda uplatní výhradu soupisu. Pokud nedojde k odmítnutí dědictví, vstupuje tak dědic zcela do práv a povinností, které jsou spojeny s majetkem zůstavitele, ale i s jeho dluhy. Dědici ke zmírnění nejistoty z obsahu jmění zůstavitele zákon umožňuje využít institut konvokace věřitelů, která je upravena v § 1711 OZ. Zákon však umožňuje navrhnout konvokaci věřitelů pouze dědici, který uplatnil výhradu soupisu.²⁰

Právě výhrada soupisu má dědici poskytnout ochranu před tímto univerzálním přechodem do všech práv a povinností zůstavitele tak, aby na dědice nepřipadly i veškeré dluhy zůstavitele, což by pro dědice mohlo mít nepříznivé důsledky.

---

¹⁸ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P., *Dědické právo. Praktická příručka*. Praha: Leges, 2019, s. 14–15.

¹⁹ ELIÁŠ, K., HAVEL, B., BEZOUŠKA, P., ŠUSTROVÁ, D., *Občanské právo pro každého*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2013, s. 298–299.

²⁰ BALADOVÁ, O., Zamyšlení nad konvokací věřitelů. *Ad Notam*. 2018, č. 4, s. 16.

Při aplikaci principu univerzální sukcese nesmí být opomíjeno, že pozůstalostní řízení ovládá současně zásada úřední integrace. V souladu s tímto principem a dle § 185 ZŘS je nutné, aby bylo nabytí dědictví soudním rozhodnutím potvrzeno. Během řízení tak nastává určité mezidobí mezi smrtí zůstavitele a vydáním soudního rozhodnutí o potvrzení nabytí dědictví.

„Je to období určité nejistoty, kdy je osud majetku ohrožen tím, že není známo, kdy univerzální právní nástupce vstoupí do jeho práv a závazků. Majetek zůstavitele se jeho smrtí nezakonzervuje, není neměnnou veličinou, nýbrž se nadále v čase mění, přibývá na velikosti i na hodnotě, například plody a užitky, které z něj vzejdou během řízení o pozůstalosti. Také tomu může být naopak, kdy se sníží jeho hodnota, může dojít ke škodě na tomto majetku v důsledku živelné katastrofy, ohně apod.“²¹

Toto „mezidobí“ pak řeší zákonné ustanovení § 1677 OZ. V případě, že není v závěti určen správce pozůstalosti či její vykonavatel, nebo není správce jmenován soudem, připadá dědici či dědicům dle § 1678 prostá správa pozůstalosti. Jedná se tedy o správu omezenou, která zároveň v praxi často naráží na problém, kdy některé instituce u takto přiznané správy neumožňují nakládat s majetkem tak, jak je zákonem předvídáno. Pokud by pak putativní dědic nakládal s majetkem tvořícím pozůstalost nad míru prosté správy, došlo by ze zákona k zániku účinků spojených s uplatněním výhrady soupisu, a dědic by tak odpovídal za dluhy zůstavitele neomezeně i v případě, že by výhradu uplatnil²² (viz kapitola 3.3).

S odlišným pojetím správy pozůstalosti se můžeme setkat v zemích s právním systémem common law, ve kterém se pozůstalost převádí na třetí osobu, která nad ní vykonává správu. V rámci této správy uspokojí pohledávky věřitelů zůstavitele, zaplatí daně a následně pak předá čistý majetek dědicům.²³

Je také důležité si uvědomit, že po potvrzení nabytí dědictví dochází právě díky principu univerzální sukcese ke splnutí majetku dědice a zůstavitele, pro věřitele je tedy irelevantní, zda dědic bude dluhy hradit z prostředků, které byly součástí dědictví, nebo z vlastních prostředků dědice. Ano, stačilo by kdyby někdo zavolal ten den do

---

²¹ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek IV.* 2. vyd., Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 6.

²² Ustanovení §1681 odst. 1 OZ.

²³ BRIM, L., K přechodu dluhů zůstavitele na dědice. *Ad Notam.* 2017, č. 4, s. 3.

1.2 Vymezení některých pojmů

1.2.1 Pozůstalost

Jednu z definic dědického práva nalezneme hned v jeho úvodním ustanovení § 1415 v hlavě III. části třetí OZ. „*Dědické právo je právo na pozůstalost nebo na poměrný podíl z pozůstalosti.*“ Pro účely této práce je tedy nezbytné tento pojem vyložit, neboť dle zákonné úpravy odpovídá dědic, který uplatnil výhradu soupisu, do výše nabytého dědictví.²⁴ Již z porovnání těchto dvou ustanovení vyplývá, že OZ rozlišuje mezi pojmy pozůstalosti a dědictví. Část toho, co v rámci řízení o pozůstalosti přechází na dědice, se ve vztahu k němu nazývá dědictvím. Celé jmění zůstavitele je pak pozůstalostí, samozřejmě s výjimkou toho, co v rámci dědění nepřechází. Z toho také vyplývá, že je-li dědic pouze jeden, dochází ke splynutí těchto pojmů, neboť ve vztahu k jedinému dědici jde jak o dědictví, tak o pozůstalost.²⁵

Dle § 1475 OZ tvoří pozůstalost celé jmění zůstavitele, kromě práv a povinností vázaných výlučně na jeho osobu, ledaže byly jako dluh uznány nebo uplatněny u orgánu veřejné moci. Jméno osoby pak dle § 495 OZ tvoří souhrn jejího majetku a jejích dluhů. V souladu se zásadou univerzální sukcese dochází i k takovým situacím, že i když určitá aktiva nebo pasiva nejsou zařazena do pozůstalostního řízení a dědic s nimi není obeznámen, nebrání to tomu, aby došlo k právním účinkům, která jsou s přechodem takových statků spojena. Je proto tedy nezbytné důkladně vyložit § 1475 OZ i v kontextu dalších ustanovení OZ, aby bylo patrné, která práva a povinnosti zanikají se smrtí zůstavitele a nepřechází na dědice. Pro účely této práce se však nebudu zabývat problematikou přechodu konkrétních práv a povinností na dědice, ale spíše se pokusím přiblížit základní princip, který je aplikován při posuzování, zda určité právo nebo povinnost tvoří pozůstalost zemřelého.

Se smrtí člověka některá práva bezpodmínečně zanikají. Mezi taková práva řadíme především většinu práv osobních a všechna rodinná práva a povinnosti. Často uváděným příkladem je povinnost platit výživné. Další práva, která zanikají smrtí zůstavitele, jsou ta, která dědic nemůže naplnit, jako například právo zhotovit konkrétní dílo. Z majetkových práv pak zanikají ta, která jsou omezena dobou života člověka, je např. právo na celoživotní

---

²⁴ Ustanovení § 1706 OZ.

²⁵ SVOBODA, J., KLIČKA, O., *Dědické právo v praxi*. 1. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2014, s. 3.

bydlení nebo právo na výměnek.²⁶ Zaniká také právo na ochranu osobnosti a zároveň osobám blízkým vzniká právo na ochranu osobnosti zemřelého člověka.²⁷

V důvodové zprávě k ustanovením týkající se rozsahu pozůstalosti OZ nalezneme následující: „*Posun oproti stávající úpravě je zejména v opuštění široce formulovaného pravidla § 579 stávajícího obč. z. o zániku subjektivních práv a povinností vázaných jen na osobu dlužníka nebo věřitele jeho smrtí. Podle § 1466 odst. 2 spadají do pozůstalosti i subjektivní práva a povinnosti zakládající se pouze na osobních poměrech zůstavitele, pokud byly jako dluh uznány nebo jako pohledávka uplatněny tak, že to vede k určení nebo uspokojení nároku zásahem veřejné moci. Důsledkem toho přejdou do pozůstalosti například i zůstavitelova práva na bolestné, na satisfakci v penězích apod., byla-li za jeho života uznána nebo zažalována.*“²⁸

Z výše uvedené citace vyplývá, že do pozůstalosti přecházejí i některá práva na náhradu nemajetkové újmy na zdraví, jež dle § 2009 odst. 2 OZ smrtí věřitele zanikají. Ustanovení § 1475 odst. 2 OZ je ve vztahu k § 2009 OZ ustanovením speciálním. Pokud je nárok na nemajetkovou újmu uznán nebo uplatněn u orgánu veřejné moci za života poškozeného, tvoří tento nárok pozůstalost. Nárok je uplatněn, pokud byla ve věci podána žaloba. Tuto interpretaci potvrdil ve svém usnesení sp. zn. 25 Cdo 3556/2016 Nejvyšší soud.

Důvodem k zařazení takového práva do pozůstalosti je pak především to, že za účinnosti předchozí úpravy by pro škůdce bylo de facto výhodné, aby poškozený během soudního řízení zemřel. Podobnou úpravu, v níž se uplatněný nárok stává po smrti poškozeného součástí pozůstalosti, najdeme i v právních řádech sousedících zemí, a to jak v úpravě rakouské, tak německé. Kritici této obměny, kterou s sebou přinesl OZ oproti Obč. z., vidí problém především v tom, že taková úprava popírá kompenzační funkci, kterou náhrada za ublížení na zdraví dle § 2958 představuje.²⁹

Krátce se také zmíním o situaci, kdy zůstavitel nezanechá žádný majetek, nebo zanechá jen majetek nepatrné hodnoty. V takovém případě nejsou naplněny předpoklady k dědění, soudní komisař vydá usnesení o zastavení řízení a případný majetek je s jeho souhlasem vydán tomu, kdo se postaral o pohřeb zůstavitele.³⁰ Vypravitel pohřbu však nemá

---

²⁶ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek IV. 2. vyd.*, Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 132.

²⁷ DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 4. Díl čtvrtý: Dědické právo.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 27.

²⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

²⁹ PAVELEK O., Přechod nároku na bolestné a náhrady za ztížení společenského uplatnění: aktuální otázky. *Ad notam*, č. 4, 2017, s. 6.

³⁰ Ustanovení § 154 ZŘS.

stejně postavení jako dědic, kterému je dědictví závěrečným usnesením potvrzeno. Vypravitel nabývá ten majetek, který je určen v usnesení o zastavení řízení, ale není dědicem a nevstupuje do práv a povinností zůstavitele, a tedy ani neodpovídá za jeho dluhy. Za situace, že vypravitel pohřbu nedá s vydáním majetku souhlas a není zde nikdo z potenciálních dědiců, komu by mohl být majetek vydán, nedojde z důvodu hospodárnosti k projednání pozůstalosti (protože není naplněn jeden z předpokladů dědění – existence pozůstalosti) a tento majetek je vydán státu.³¹

1.2.2 Dědický podíl

Dědický podíl je pak ta část pozůstalosti, která dědici připadá z titulu dědické smlouvy či závěti, nebo která je určena dle jeho postavení v rámci zákonných dědických tříd.

„Je jedním ze základních institutů dědického práva, který kvantifikuje právo jednotlivých dědiců na celé pozůstalosti.“³²

S úpravou dědického podílu je spojena otázka, jakým způsobem se dědický podíl vyjadřuje ve vztahu k pozůstalosti. Dle zákona č. 946/1811 Sb. zák. soud., obecného zákoníku občanského (dále jen „ABGB“) se dědický podíl uváděl ve vztahu k pozůstalosti jako celku ve formě zlomku.³³ Problémem takového vyjádření je, že pokud zůstavitel v rámci závěti zanechával dědicům konkrétně určené věci nebo práva, dala se jen stěží vyjádřit ve formě zlomku. Od tohoto pojetí dědického podílu bylo následnou úpravou v občanských zákonících č. 141/1950 Sb. (dále jen „SOZ“) a č. 40/1964 Sb. upuštěno, když zákonné znění umožňovalo, aby závěti zůstavitele přešly na dědice jednotlivé věci i práva. Současný OZ sice nenabízí legální definici dědického podílu, ale z některých ustanovení OZ, např. § 1500 odst. 2, lze dovodit, že i OZ následuje úpravu obsaženou v předchozích občanských zákonících. Dědický podíl může být vyjádřen formou ideálního podílu, nebo v souladu s dohodou dědiců o rozdělení pozůstalosti může dědic nabýt konkrétní věci tvořící pozůstalost.

OZ rozeznává dědický podíl a povinný díl, kdy povinný díl představuje určitou garanci pro nepominutelné dědice ve smyslu přechodu majetku zůstavitele. Výše povinného dílu se pak odvozuje právě od výše dědického podílu, který by dědici připadl, pokud by jeho dědický podíl byl vyměřen dle jeho postavení v rámci dědických tříd. Zásadním rozdílem

---

³¹ Tento postup vyplývá z rozhodnutí Krajského soudu v Praze sp. zn. 102 Co 7/2020-72 a Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 24 Cdo 785/2020.

³² ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P., *Dědické právo. Praktická příručka*. Praha: Leges, 2019, s. 15.

³³ Tamtéž, s. 15.

mezi dědickým podílem a povinným dílem je mimo jiné to, že dědický podíl může zahrnovat v podstatě cokoliv z pozůstalosti, zatímco povinný díl se vyjadřuje pouze v penězích.

Význam dědického podílu ve světle úpravy výhrady soupisu spatřujeme především v návaznosti na znění § 1707 OZ, podle kterého může věřitel požadovat po dědici, který uplatnil výhradu soupisu, plnění jen do výše odpovídající jeho dědickému podílu, a to do výše jeho ceny. Jako otázka se pak nabízí, zda se dědickým podílem myslí podíl, který odpovídá zákonem stanovenému podílu, nebo konkrétní podíl dědice, který mu byl potvrzen v souladu s § 185 ZŘS.

Martin Šešina k tomuto uvádí, že pro „*věřitele je rozhodná velikost dědického podílu stanovená dědici zákonem nebo vyměřená zůstavitelem.*“³⁴ Svůj názor opírá o to, že věřitelé se neúčastní na vzniku dohody, tudíž pro ně není závazná. Takový výklad by tedy znamenal, že rozdělení pozůstalosti na základě soudem schválené dohody o výši dědických podílů, kterou zákon připouští v § 1693 OZ, nemá význam pro věřitele, který by vymáhal uspokojení své pohledávky po dědici, který uplatnil výhradu soupisu.

S takovým názorem si však dovolím nesouhlasit, neboť se domnívám, že smyslem toho, že zákon umožňuje až na určité výjimky³⁵ dědicům uzavřít dohodu o rozdělení pozůstalosti, je poskytnout jim určitou volnost, v rámci které mohou sami zhodnotit, jak si vzhledem ke svým majetkovým poměrům, nebo i ke vztahu k zůstaviteli, pozůstalost rozdělí a v souvislosti s tím i určí, do jaké výše budou odpovědni věřitelům zůstavitele, pokud uplatní výhradu soupisu. Navíc vyplývá i z komentářové literatury k § 1875 OZ upravujícímu solidární závazky, jejichž úprava se dle § 1708 OZ použije na postih mezi dědici, neboť jsou odpovědni za dluhy zůstavitele solidárně, že velikost podílů jednotlivých dlužníků vychází z právního předpisu, z rozhodnutí soudu či z dohody. Pokud je dohoda uzavřena v mezích zákona a schválena soudem, nevidím důvod, proč by pro věřitele neměla být taková dohoda o velikosti dědických podílů závazná s ohledem na samotnou podstatu výhrady soupisu, která má zajistit, aby dědic nebyl povinný hradit dluhy zůstavitele nad míru toho, co sám zdědil, tedy toho, co mu bylo dle § 185 ZŘS potvrzeno.

Stejný závěr vyplývá i z následující citace; „*Je třeba mít také na zřeteli, že když si dědici rozdělí pozůstalost, dochází také často ke změně velikosti dědických podílů... Tím se mění také výše odpovědnost dědice za splnění dluhu zůstavitele (§ 1706, § 1707)...*“³⁶

---

³⁴ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek IV. 2. vyd.*, Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 586.

³⁵ Dle § 1693 OZ nesmí dohoda odporovat zájmu osoby pod zvláštní ochranou a nesmí být v rozporu s vůlí zůstavitele, pokud ji zůstavitel výslovně nepřipouští.

³⁶ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P., *Dědické právo. Praktická příručka*. Praha: Leges, 2019, s. 275.

1.2.3 Aktiva a pasiva pozůstalosti

Poté, co jsou v legitimační části řízení dostatečně spolehlivě určeni právní nástupci zůstavitele, nastává část majetková, jejímž cílem je zjištění, jaká aktiva a pasiva mají být v řízení o pozůstalosti vypořádána.³⁷ Předmětem těchto majetkových zjištění jsou tedy aktiva a pasiva tvořící pozůstalost, jejichž výčet upravuje ZŘS³⁸, jenž oproti úpravě pozůstalosti v OZ poskytuje konkrétnější podobu toho, který majetek zůstavitele pozůstalost tvoří a jakými způsoby mohou být tato aktiva a pasiva soudním komisařem zjišťována. Do pozůstalostního řízení se také jako procesní zásada promítá zásada vyšetřovací, dle které nese konečnou odpovědnost za zjištění aktiv a pasiv soudní komisař.³⁹ Majetková zjištění mají však ve vztahu ke zjištění části dědiců slabší postavení, které se projevuje především tím, že zjištěná aktiva a pasiva zůstavitele, které jsou vyjádřena v pravomocném usnesení soudu, nemusí být vždy konečná, úplná a ani zcela správná.⁴⁰ Zákon tyto nedostatky ve zjištění majetku předpokládá a umožňuje, aby po pravomocném rozhodnutí soudu byla nově najevo vyšlá aktiva či pasiva projednána v rámci dodatečného řízení o pozůstalosti.

Ve fázi zjišťování aktiv a pasiv pozůstalosti je tedy uplatňována zásada vyšetřovací, kdy soudní komisař sám prostřednictvím oprávnění, která jsou mu přiznána jednacím řádem pro okresní a krajské soudy⁴¹, notářským řádem⁴² a ZŘS, zjišťuje skutečnosti, které jsou potřebné k vydání usnesení, kterým nabytí dědictví potvrzuje. K zjišťování aktiv a pasiv pozůstalosti využívá notář jako soudní komisař několik prostředků. Údaje o majetku mohou být uvedeny již v oznámení o úmrtí, které může obsahovat informace o majetku zůstavitele, např. věcí zanechaných v nemocnici či v domově důchodců, kde zůstavitel zemřel.⁴³ Dále se soud v rámci šetření dotazuje institucí, u kterých se jeví jako pravděpodobné, že budou mít informace o majetku zemřelého. Výchozím bodem pro další kroky, které soudní komisař učiní za účelem zjištění aktiv a pasiv pozůstalosti, bývají především údaje, které mu jsou poskytnuty v rámci předběžného šetření, na něž předvolá takové osoby, u kterých se jeví jako pravděpodobné, že mají informace o majetkových poměrech zůstavitele. Zde však často narážíme na otázku, do jaké míry je soudní komisař povinen šetřením zjistit veškerý majetek zůstavitele. Jak zmiňuje ve svém článku JUDr. Eva Dobrovolná⁴⁴, je soudní komisař povinen

³⁷ Tamtéž, s. 526.

³⁸ Ustanovení § 171 ZŘS.

³⁹ SVOBODA, J., KLIČKA, O., *Dědické právo v praxi*. 1. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2014, s. 283.

⁴⁰ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P., *Dědické právo. Praktická příručka*. Praha: Leges, 2019, s. 526.

⁴¹ Vyhláška č. 37/1992 Sb., vyhláška ministerstva spravedlnosti o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy.

⁴² Zákon č. 358/1992 Sb., zákon České národní rady o notářích a jejich činnosti.

⁴³ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P., *Dědické právo. Praktická příručka*. Praha: Leges, 2019, s. 532.

⁴⁴ DOBROVOLNÁ E., Zjišťování pozůstalostního jmění a výhrada soupisu, *Ad Notam*, 2020, č. 3, s. 9.

šetřit o takovém majetku, o jehož existenci existují alespoň určité indicie, neboť zjišťování majetku probíhá především za účelem daného řízení, a zákon navíc s tímto nedostatkem v souvislosti se zjišťováním jmění zůstavitele počítá a pro tyto případy zná institut dodatečného projednání.

Dle § 171 odst. 1 ZŘS tvoří aktiva základní tři skupiny zůstavitelova majetku. První skupinou je majetek, který zůstavitel vlastnil v den své smrti. Toto nepředstavuje oproti předchozí právní úpravě zabývající se obsahem pozůstalosti žádnou změnu, když zařazení takového majetku do obsahu pozůstalosti nevzbuzovalo ani při starší úpravě žádné pochyby, neboť přechod takového majetku na právní nástupce zůstavitele je jedním ze základních cílů dědického práva. Obvyklá cena majetku se též určuje k datu úmrtí zůstavitele. Do této skupiny řadíme též věci či práva, které mají být z pozůstalosti vydány jako odkaz.⁴⁵ Druhou skupinu pak představují ta práva a pohledávky, které vznikly po smrti zůstavitele, ale mají původ již v právních skutečnostech, jež nastaly za zůstavitelova života. Těmi můžou být různé přeplatky, o kterých bylo rozhodnuto až po zůstavitelově smrti, jako je například přeplatek na úhradě elektřiny nebo plynu. Rozhodné pro zařazení těchto práv a pohledávek je, zda vznikly již za života zůstavitele a náležely by zůstaviteli, i pokud by nezemřel.⁴⁶ Do této skupiny bychom mohli například zařadit i výherní los, který si zůstavitel zakoupil za života, ale nedošlo k jeho vyplacení.⁴⁷ Třetí skupinu tvoří majetek náležející zůstaviteli ze SJM, které bylo ještě za jeho života modifikováno, avšak nebylo vypořádáno. Dle toho ustanovení může soudní komisař toto právo spojené s neprovedeným vypořádáním SJM zařadit do seznamu aktiv pozůstalosti.

Pasiva pozůstalosti jsou pak tvořena dluhy, které měl zůstavitel v době smrti, a dluhy, které mají právní původ ve skutečnostech, z nichž by měl plnit zůstavitel, kdyby mu v tom nezabránila jeho smrt. Do pasiv pozůstalosti se zařazují i takové dluhy, které nejsou ke dni úmrtí zůstavitele splatné.⁴⁸ Příkladem dluhů, které budou zařazeny do pasiv pozůstalosti, ačkoliv za života zůstavitele nevyšly najevo nebo nebyly vyčísleny, mohou být různé nedoplatky, např. za plyn či elektřinu.⁴⁹ Mezi takové dluhy se též řadí ručitelský závazek

---

⁴⁵ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P., *Dědické právo. Praktická příručka*. Praha: Leges, 2019, s. 527.

⁴⁶ MACKOVÁ, A., MUZIKÁŘ, L. a kol.: *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016, s. 322.

⁴⁷ SVOBODA, J., KLÍČKA, O. *Dědické právo v praxi*. 1. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2014, s. 283.

⁴⁸ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. *Dědické právo. Praktická příručka*. Praha: Leges, 2019, s. 531.

⁴⁹ MACKOVÁ, A., MUZIKÁŘ, L. a kol.: *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016, s. 323.

zůstavitele: pokud totiž nadále existuje závazek hlavní, přechází na dědice i odpovědnost z ručení. Smrt ručitele totiž nezpůsobuje zánik takového závazku.⁵⁰

Ačkoli dědic odpovídá za dluhy ve stavu, ve kterém se nacházely ke dni smrti zůstavitele, je důležité dědice v rámci řízení upozornit na to, že v souladu s principem univerzální sukcese jsou odpovědní i za úroky z prodlení, které k dluhu přirostly až po smrti zůstavitele.⁵¹ Dědic má odpovědnost za dluhy splatné i ještě nesplatné. Zároveň nedochází k stavení promlčecí lhůty, která dle § 643 OZ končí po uplynutí šesti měsíců od doby, kdy bylo dědictví dědici potvrzeno. Pokud nedojde k předložení pozůstalosti a není zahájen postup dle § 195 ZŘS, dle kterého musí být věřitelé poměrně a rovnoměrně uspokojeni dle rozvrhového usnesení, můžou dědici hradit dluhy zůstavitele již během řízení o pozůstalosti z vlastních prostředků tak, aby nedocházelo k nárůstu úroků či penále, a to i bez povolení soudu.

Dle § 171 odst. 2 ZŘS dále tvoří pasiva další náklady vzniklé po úmrtí, jako náklady na pohřeb a náklady spojené s hrobovým místem, náklady některých osob na zaopatření a další dluhy, o nichž zákon stanoví, že je hradí dědici zůstavitele nebo že se hradí z pozůstalosti, popřípadě že jsou pasivem. V případě nákladů za vypravení pohřbu zákon předpokládá, že takové náklady budou hrazeny z pozůstalosti⁵², je však běžnou praxí, že některý z dědiců uhradil tyto náklady ze svého výlučného majetku. V takovém případě pak takový dědic může tyto náklady přihlásit jako svou pohledávku do pozůstalosti, nebo se rozhodne ji do pozůstalosti vůbec nepřihlašovat.

K pasivům pozůstalosti také řadíme některé dluhy, o kterých to zákon stanoví. Takovými dluhy jsou například náklady vynaložené k pořízení soupisu pozůstalosti nebo náklady, které vynaložil dědic při splnění odkazu.⁵³

Jelikož je pozůstalostní řízení řízením nesporným, objeví-li se aktiva či pasiva, o kterých je sporné, zda mají být do soupisu zařazena, nebude se k nim dle § 173 ZŘS přihlížet. Pokud se ale následně v nalézacím řízení ohledně sporného pasiva prokáže, že jde o dluh zůstavitele, který do pozůstalosti náležel, je dědic odpovědný i za takový dluh, ačkoliv v rámci řízení nebyl mezi pasiva zařazen.⁵⁴

---

⁵⁰ HULMÁK, M. a kol.: *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1233–1237.

⁵¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 31 CDo 895/2001 a rozhodnutí sp. zn. 33 Cdo 2409/2009.

⁵² Ustanovení § 114 odst. 2 OZ.

⁵³ MACKOVÁ, A., MUŽIKÁŘ, L. a kol.: *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016, s. 324.

⁵⁴ FIALA, R., DRÁPAL, L. a kol.: *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475–1720). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 584.

Ocenění aktiv a pasiv pozůstalosti se provede znaleckými posudky či souhlasným prohlášením dědiců či správcem pozůstalosti, a to ke dni úmrtí zůstavitele. V praxi pak dochází běžně k tomu, že jako podklad pro souhlasné prohlášení dědiců bývají využity odhady realitních kanceláří, autoservisů nebo jiná odborná posouzení. Soud však nemusí cenu stanovenou dědici akceptovat a v případě, kdy má pochybnosti o její správnosti, může nařídít ocenění znaleckým posudkem.⁵⁵

Vznikla-li oceňovaná aktiva nebo pasiva pozůstalosti až po smrti zůstavitele, je pro jejich ocenění rozhodný stav v době jejich vzniku.⁵⁶

Jedním z důvodů zavedení institutu výhrady soupisu do platné právní úpravy bylo také to, že ze strany dědiců velmi často docházelo ke krácení věřitelů zůstavitele, a to právě tím, že z jejich strany nedošlo k přiznání části majetku zůstavitele. Majetek, který nepodléhá evidenci, je totiž skoro nemožné ze strany soudního komisaře zjistit a zahrnout do seznamu aktiv a pasiv. Soupis, který je vyhotoven v případech, kdy je uplatněna výhrada soupisu, nebo k němuž dochází ze zákona, měl těmito tendencím ze strany dědiců zamezit. Za předpokladu, že dědit chtějí a dědictví neodmítnou, je totiž jejich jedinou možností, jak omezit jejich odpovědnost za dluhy zůstavitele. Otázkou však je, jestli je tento účel naplňován, především s ohledem na to, že soupis pozůstalosti bývá často nahrazen souhlasným prohlášením dědiců nebo správce pozůstalosti o pozůstalostním majetku.

---

⁵⁵ SVOBODA, K., TLÁŠKOVÁ, Š., VLÁČIL, D., LEVÝ, J., HROMADA, M. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 417.

⁵⁶ ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek IV*. 2. vyd., Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 587.

2 Vývoj právní úpravy odpovědnosti dědice za dluhy zůstavitele

V mnohých odborných textech zabývajících se přeměnou dědického práva v souvislosti s přijetím OZ, ale i v samotné důvodové zprávě k zákoníku nalézáme, že významným inspiračním zdrojem byl pro autory OZ především zákon č. 946/1811 Sb. zák. soud., tedy obecný zákoník občanský z roku 1811. Z ABGB nečerpali autoři jen v případě dědického práva, ale obraceli se na jeho znění i v dalších oblastech občanského práva. V této kapitole se tak chci zaměřit právě na úpravu obsaženou v ABGB a pokusit se porovnat jednotlivá ustanovení upravující přechod dluhů zůstavitele na dědice.

Zároveň je nutné se seznámit i s úpravou následnou, která se vyznačuje především značnou redukcí ustanovení věnujících se dědickému právu, která souvisí s politickým režimem platným na našem území v době přijetí těchto právních předpisů.

2.1 ABGB – Obecný zákoník občanský

Všeobecný zákoník občanský pro veškeré německé země dědičné byl vyhlášen patentem 1. června 1811 pod čís. 946 Sb. z. s. s platností pro všechny země, které tvořily rakouské císařství, vyjma zemí koruny uherské.⁵⁷ V leckterých aspektech se současná právní úprava dědického práva inspirovala zněním ABGB a převzala i jeho mnohé instituty.

*„Všeobecný zákoník občanský byl bezesporu nejvýznamnějším právním kodexem vydaným na našem území. Patřil ve své době ke třem stěžejním evropským civilním zákonům, vedle francouzského a německého. Jeho dokonalost prokázala především doba jeho platnosti. S drobnými změnami u nás platil až do roku 1950.“*⁵⁸

Dědické právo bylo v rámci ABGB upraveno v druhém ze tří dílů, v hlavě 8–16. Tato právní úprava byla rozložena do 321 paragrafů, jednalo se tak o úpravu rozsáhlou. Pro srovnání, nynější právní úprava dědického práva čítá 245 paragrafů. V oblasti procesní jej doplňoval císařský patent z roku 1854, kterým se zaváděl nový zákon o soudních řízeních o nesporných právních věcech (dále jen „patent“).⁵⁹

Zásadní rozdíl oproti současné právní úpravě spatřujeme hned v tom, že dle ABGB nedocházelo okamžikem úmrtí zůstavitele k nabytí dědictví. Po smrti zůstavitele se

---

⁵⁷ BÍLEK, P., ŠEŠINA, M., *Dědické právo v předpisech let 1925–2001. Zákony s poznámkami*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2001, s. 12.

⁵⁸ KADLECOVÁ, M., SCHELLE K., VESELÁ, R., VLČEK, E., *Vývoj českého soukromého práva*. Praha: Eurolex Bohemia, 2004. Právní dějiny, s. 85.

⁵⁹ Císařským patent č. 208/1854 ř. z.

pozůstalost definovala jako souhrn práv a závazků zemřelého, s výjimkou práv a závazků vázaných k osobě zůstavitele, a stala se tzv. ležící pozůstalostí. Taková pozůstalost nebyla považována za právnickou osobu, ale za samostatný majetkový soubor *sui generis*, tedy nedělitelný celek, který v sobě zahrnoval veškerý majetek zůstavitele, a to jak majetek dědicům známý, tak i majetek, který se objeví v budoucnu.⁶⁰ Na takovou pozůstalost se pak hledělo, jako by byla ještě v držení zůstavitele, a teprve soud za splnění určitých podmínek mohl dědici vydat odevzdávací listinu, na základě které se dědic následně stal vlastníkem pozůstalosti a došlo ke splnutí jeho majetku s majetkem zůstavitele.⁶¹

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že oproti současné úpravě neprostupoval dědickým právem v ABGB princip univerzální sukcese, ale byl zde uplatňován princip adiční, dle kterého dochází k přechodu zůstavitelových práv a povinností až v okamžiku, kdy dědic dědictví přijme a toto přijetí následně potvrdí soud. Tento princip byl vyjádřen v § 797 ABGB, podle kterého nikdo nesměl svévolně vzít dědictví v držení, a platilo, že dědické právo musí být před soudem projednáno a následně soudem odevzdáno.

Aby byla soudem vydána odevzdávací listina, musel dědic podat tzv. dědickou přihlášku, v níž měl uvést, z jakého titulu mu má být pozůstalost potvrzena, a výslovně vyjádřit, že dědictví přijímá. Právním titulem byly dle § 799 ABGB buďto dědická smlouva, nebo zákon. V období mezi podáním dědické přihlášky a doručením odevzdacího listu byl dědic pouze naturálním vlastníkem.⁶²

Dědic v přihlášce musel dále uvést, zda se přihlašuje bezvýhradně, nebo s výhradou dobrodiní soupisu. Podání přihlášky, v níž dědic uplatnil výhradu dobrodiní soupisu, je ekvivalentem k situacím, kdy v rámci pozůstalostního řízení dědic uplatní výhradu soupisu. Oba tyto instituty dopadají na odpovědnost, která vzniká dědicům za úhradu dluhů zůstavitele. V případě, že byla dědicem podána přihláška s výhradou právního dobrodiní soupisu, odpovídal dědic věřitelům a odkazovníkům za dluhy zůstavitele jen do výše, která nepřesahuje jím nabytý dědický podíl.⁶³ V takovém případě soud vyhotovil soupis veškerého jmění zůstavitele a ocenil ho nikoliv ke dni úmrtí zůstavitele, jak je tomu dnes, ale ke dni doručení odevzdávací listiny.⁶⁴

---

⁶⁰ BÍLEK, P., ŠEŠINA, M., *Dědické právo v předpisech let 1925–2001. Zákony s poznámkami*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2001, s. 3.

⁶¹ ŠVESTKA, J, DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek IV*. 2. vyd., Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. XXIII.

⁶² SCHELLEOVÁ, I., SCHELLE K., *Dědické právo podle nového občanského zákoníku*. Praha: Linde Praha, 2012, s. 30.

⁶³ Ustanovení § 802 ABGB.

⁶⁴ BÍLEK, P., ŠEŠINA, M., *Dědické právo v předpisech let 1925–2001. Zákony s poznámkami*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2001, s. 16.

V případě, kdy dědic podal přihlášku bezvýmínečně, byl zavázán věřitelům i odkazovníkům za splnění jejich pohledávek neomezeně, a to i v případech, kdy k úhradě pohledávek nestačila pozůstalost. Stejně jako je tomu dnes, neměla dohoda dědiců o rozdělení pozůstalosti vliv na to, po kterém z dědiců může věřitel pohledávku vymáhat.⁶⁵

Dědickou přihlášku nemohl dědic odvolat, ale také nemohl změnit svoje prohlášení o bezvýhradném přihlášení na přihlášení s výhradou soupisu. V případech, kdy se některý z dědiců přihlásil s bezvýhradnou přihláškou, a některý s výhradou soupisu, musel být pořízen soupis pozůstalosti. Rozdíl oproti současné právní úpravě je však to, že dědic, který se přihlásil bezvýhradně, a pozůstalost mu dosud nebyla vydána, také požíval ochrany, kterou výhrada soupisu poskytovala.⁶⁶ Dle současné úpravy obsažené v OZ, je-li v rámci pozůstalostního řízení více dědiců a jeden z nich výhradu neuplatní, nenáleží mu ochrana spojená s výhradou, tzn. věřitel může po dědici vyžadovat uspokojení pohledávky přesahující jeho dědický podíl. Takový dědic pak může po ostatních dědicích, kteří uplatnili výhradu soupisu, uplatnit regresní nárok, ale pouze do výše jejich dědických podílů.⁶⁷

ABGB k uspokojování věřitelů také uvádí, že o zajištění zůstavitelových dluhů nepečuje soud více než sami věřitelé. Věřitelé tedy museli svojí pohledávku za pozůstalostí před soudem uplatnit, nemuseli však čekat, než bude ve věci podána dědická přihláška, a mohli po soudu požadovat, aby k pozůstalosti byl jmenován opatrovník⁶⁸, proti němuž svoje pohledávky uplatňovali.

Způsob vyhotovení samotného soupisu upravoval výše zmíněný císařský patent z roku 1854, kde i v rámci procesní úpravy dědického práva ve srovnání se současným zněním NOZ a ZŘS najdeme mnoho podobností. Procesní úprava zabývající se soupisem pozůstalosti je však v rámci patentu širší a obsahuje konkrétnější pokyny k jeho vyhotovení.

Soupis byl vyhotovován jedním nebo dvěma vyslanci soudu nebo veřejným notářem. Obdobně jako je tomu dnes dle § 178 ZŘS, byli k soupisu pozůstalosti z úřední povinnosti povoláni známí dědicové, popřípadě opatrovník pozůstalosti, vykonavatel poslední vůle a věřitelé, kterým bylo povoleno oddělit dědictví od dědicova jmění⁶⁹, a zároveň se soupisu účastnili i dva hodnověrní svědci. Soupis bylo možné vyhotovit i bez přítomných dědiců, pokud se k soupisu nedostavili, ale bylo prokázáno, že byli řádně obesláni. Se současnou

---

⁶⁵ BÍLEK, P., ŠEŠINA, M., *Dědické právo v předpisech let 1925–2001. Zákony s poznámkami*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2001, s. 16.

⁶⁶ Ustanovení § 807 ABGB.

⁶⁷ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. *Dědické právo. Praktická příručka*. Praha: Leges, 2019, s. 531.

⁶⁸ Dle současné terminologie obsažené v OZ „správce pozůstalosti“.

⁶⁹ Dnes věřitelé, kteří žádají odloučení pozůstalosti dle § 1709 OZ.

úpravou je výčet osob účastnících se na soupisu pozůstalosti v podstatě identický, dle úpravy obsažené v patentu se však soupisu vždy účastnili dva z *domácích lidí zůstavitelových nebo jiní hodnověrní muži* jako svědci.⁷⁰ Dle § 178 odst. 2 ZŘS je však přítomnost svědků povinná jen tam, kde je soupis vyhotoven bez předešlého vyrozumění, pokud by vyrozumění o soupisu mohlo vážně ohrozit včasné provedení soupisu. V patentu však nenacházíme povinnost vyrozumění dědiců o soupisu pozůstalosti v určité lhůtě před jeho provedením, tak jak to určuje § 178 odst. 1. ZŘS. Patent tedy nerozděluje nařízení soupisu s vyrozuměním dědiců v dostatečném předstihu a provedení soupisu bez vyrozumění z důvodu ohrožení včasného provedení soupisu, kterým se ZŘS snaží pokrýt i takové situace, kdy je obava, že by se dědici snažili ukrýt či zlikvidovat majetek, který by byl do soupisu zařazen, a tím by z jejich strany docházelo ke krácení věřitele.

Patent následně upravuje poměrně detailně i jednotlivé položky, které mají být do soupisu zařazeny, mimo jiné jakým způsobem mají být do soupisu pozůstalosti zařazovány i dluhy zůstavitele.

„Může-li býti bez obširných jednání a velké ztráty času objasněna částka a povaha pozůstalostních dluhů, mají i tyto v soupise býti uvedeny a nedoplatky úroků, daní a jiných běžných platů vypočteny býti až do dne zůstavitelovy smrti. Při tom musí přesně býti poznamenáno, na čem spočívají údaje o každém jednotlivém dluhu.“⁷¹

Dle § 1684 OZ je účelem soupisu zjistit čistou hodnotu jmění, která představuje obvyklou hodnotu aktiv, od které je odečtena výše pasiv. Takový účel je však v rámci praxe jen těžko docílitelný, neboť soupisem lze zjistit majetek, který se nachází na místě soupisu, ale v případě pasiv je jejich zjištění v průběhu soupisu obtížné. Pasiva mohou být během soupisu zjištěna například tím, že jsou nalezeny doklady, které existenci dluhů dokládají, ale taková zjištění nelze považovat za přesná.⁷²

V tomto směru je úprava ZŘS a patentu opět velmi podobná, neboť z citovaného ustanovení patentu plyne, že dluhy mají být při soupisu zjištěny, jen je-li to možné bez *„obširných jednání a velké ztráty času“*; zároveň zmiňovaný § 105 obdobně jako § 1684 OZ upravuje, že součástí soupisu má být zjištění čisté hodnoty pozůstalosti. V tomto ohledu úprava v obou zákonících působí poněkud vágně, neboť zjištění čisté hodnoty, která má být výsledkem soupisu, není možné zcela zajistit pouhým vyhotovením soupisu.

---

⁷⁰ Ustanovení § 95 Císařského patentu č. 208/1854 ř. z.

⁷¹ Ustanovení § 95 Císařského patentu č. 208/1854 ř. z.

⁷² MACKOVÁ, A., MUZIKÁŘ, L. a kol.: *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016, s. 334.

Soupis pozůstalosti pak mohl být nahrazen místopřísežným seznáním jmění⁷³, jehož ekvivalentem je souhlasné prohlášení dědiců o pozůstalostním majetku dle § 1687 odst. 2 OZ.

2.2 Občanský zákoník č. 141/1950 Sb.

Občanský zákoník z roku 1950 platil na našem území od 1. ledna 1951 do 31. března 1964 a přinesl do oblasti dědického práva významné zjednodušení celé úpravy, které se projevilo i na jejím rozsahu. Dědické právo bylo v rámci zákoníku upraveno v pouhých 52 paragrafech. Zásadním rozdílem oproti úpravě v ABGB je především to, že SOZ popřel institut ležící pozůstalosti a zavedl zásadu, že dědictví přechází na dědice v okamžiku smrti zůstavitele. O dědictví pak případný dědic nemusel ze své vlastní vůle projevit zájem podáním přihlášky, ale nastupoval jako právní nástupce zůstavitele ze zákona.⁷⁴

Z hlediska odpovědnosti za dluhy zůstavitele byla se zrušením možnosti podání bezvýjimečného přihlášení zároveň zavedena odpovědnost za dluhy pouze do výše nabytého dědictví. Tato zásada má původ v germánském právu a na německém území se objevovala až do konce středověku. Vychází z myšlenky, že odpovědnost za dluhy nese pouze zemřelý, a proto mají být uhrazeny jen do výše majetku, který zanechal.⁷⁵ Taková úprava však značně oslabuje postavení věřitelů, které bylo upraveno zejména v § 515 SOZ, kde bylo uvedeno, že „*věřitelům, kteří své nároky neoznámili přesto, že je dědic dal k tomu soudem vyzvat, dědic neodpovídá, pokud je cena jím nabytého dědictví vyčerpána nároky ostatních věřitelů.*“ Věřitelé tak byli vyzváni úřední výzvou, jako je tomu i v případě konvokace věřitelů dle OZ, avšak z důvodu limitovaného plnění dluhů zůstavitele výší ceny nabytého dědictví nedocházelo k plnému uspokojování takových pohledávek. Věřitelům, kteří se na základě soudní výzvy nepřihlásili, a dědictví bylo vyčerpáno ostatními věřiteli, tak zanikl nárok na uspokojení. Úřední výzva měla informovat věřitele zůstavitele o jeho úmrtí a zároveň jejím vyhotovením došlo k ochraně dědiců, kteří si tak při pátrání po věřitelích počínali s náležitou péčí.

Občanský zákoník č. 141/1950 Sb. přinesl zásadní změny i do jiných oblastí dědického práva, např. zcela zrušil institut darování pro případ smrti nebo velmi omezil

---

⁷³ Ustanovení § 114 Císařského patentu č. 208/1854 ř. z.

⁷⁴ BÍLEK, P., ŠEŠINA, M., *Dědické právo v předpisech let 1925–2001. Zákony s poznámkami*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2001, s. 105.

⁷⁵ ELIÁŠ, K. Přechod dluhu na dědice z hlediska občanského práva hmotného. *Právní fórum*, 2005, č. 6, s. 235.

možnosti zřízení odkazů. Autoři SOZ ponechali značnou část vývoje dědického práva praxi, která tuto velmi strohou úpravu doplňovala.

2.3 Občanský zákoník č. 40/1964 Sb.

Zákon č. 40/1864 Sb. byl jedním z výsledků rozsáhlé kodifikace civilního práva v 60. letech 20. století. V návaznosti na vznik nové ústavy v roce 1960 vznikaly i další právní předpisy, jako občanský soudní řád, notářský řád a zákon o rodině či hospodářský zákoník. Kvůli vzniku výše jmenovaných právních předpisů ztrácí Obč. z. také svoje dominantní postavení v oblasti soukromého práva, kdy dochází k vysoké roztržitosti úpravy soukromého práva.⁷⁶

Z hlediska vývoje úpravy dědického práva dochází s přijetím Obč. z. k další redukci prostoru, který je dědickému právu věnován; úprava je rozložena mezi § 460 až § 487, kde jsou zachovány základní principy ze SOZ, jako je nabývání dědictví k okamžiku úmrtí zůstavitele, ale je například upuštěno od možnosti zřeknutí se dědictví a není ani upraven institut odkazu.

Ohledně přechodu dluhů zůstavitele na dědice zůstává platná zásada, že dědic odpovídá za dluhy zůstavitele jen do výše ceny nabytého dědictví, kdy dědic odpovídal do této výše i svým majetkem, nikoliv jen majetkem nabytým z dědictví. Jak bylo zmíněno výše, dědictví se věnoval Obč. z. velmi stroze, problematiku přechodu dluhů zůstavitele na dědice upravovaly pouze tři paragrafy.

Dle § 470 odst. 1 Obč. z. odpovídá dědic do výše nabytého dědictví za dluhy zůstavitele a za přiměřené náklady vynaložené na pohřeb. Odstavec druhý je pak ekvivalentem k úpravě obsažené již v SOZ v § 514 odst. 2, kde je vyjádřeno, že dědici odpovídají za dluhy a náklady pohřbu zůstavitele podle poměru toho, co nabyli, k celému dědictví. Jedná se tak o odpovědnost dílčí, nikoliv odpovědnost společnou a nerozdílnou, jak je tomu v případě OZ.

Oproti SOZ zavádí občanský zákoník z roku 1964 též možnost dohody dědiců s věřiteli o přenechání dědictví k úhradě dluhů; tato dohoda byla upravena v § 471 odst. 1. Druhý odstavec se pak stručně věnoval konvokaci věřitelů, kdy byla zachována stejná úprava, dle které dědic neodpovídal věřitelům, kteří své pohledávky neoznámili, za předpokladu, že

---

⁷⁶ BÍLEK, P., ŠEŠINA, M., *Dědické právo v předpisech let 1925–2001. Zákony s poznámkami*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2001, s. 105.

dědictví již bylo vyčerpáno k úhradě dluhů přihlášených věřitelů, přestože byli státním notářstvím na návrh dědiců vyzváni.

3 Odpovědnost dědiců za dluhy zůstavitele a soupis pozůstalosti *de lege lata*

Jak bylo popsáno v kapitole 1.1.1 věnující se principu univerzální sukcese, dle současné právní úpravy dědic vstupuje plně do práv a povinností zůstavitele, a je tak neomezeně odpovědný za dluhy zůstavitele, které jsou do pozůstalosti zařazeny v souladu s § 1475 odst. 2 OZ a s § 171 ZŘS. Dědici jsou dle § 1701 OZ povinni uhradit takové dluhy v plném rozsahu s tou výjimkou, kdy zákon stanoví, že dědici hradí dluhy omezeně, a to do výše ceny nabytého dědictví. Omezenou odpovědnost za dluhy zůstavitele pak mají dědici, kteří řádně a včas uplatnili výhradu soupisu,⁷⁷ případně osoby pod zvláštní ochranou, v jejichž zájmu soud nařídí soupis pozůstalosti dle § 1685 odst. 2 OZ. Vedle odmítnutí dědického práva, které dědice zcela zprošťuje odpovědnosti za aktiva i pasiva pozůstalosti, ale i jeho dědických práv, se lze tedy z neomezené odpovědnosti vyvázat pouze tak, že dojde ze strany dědice k uplatnění výhrady soupisu.

Odpovědnost dědiců za dluhy zůstavitele byla během přípravy OZ jedním z nejméně diskutovaných témat, a to nejen mezi odborníky, ale i širokou veřejností, která vnímala limitovanou odpovědnost za dluhy zůstavitele zakotvenou v předchozí právní úpravě jako již něco zcela přirozeného. V porovnání se zahraniční úpravou je však model neomezené odpovědnosti dědiců, kterou OZ převzal do své úpravy, v kontinentálním právu dominantní.⁷⁸ Většina kontinentálních států totiž vychází z římskoprávní zásady *heres succedit in vitia realia defuncti*, která spočívá v tom, že zůstavitel v osobě dědice pokračuje ve svých právech a povinnostech, která smrtí zůstavitele nezanikají, a z toho se odvozuje zásada neomezené povinnosti dědiců hradit zůstavitelovy dluhy. Dalším výchozím stanoviskem k zavedení neomezené odpovědnosti dědiců do českého práva, který nalezneme v důvodové zprávě k OZ, je to, že nová úprava má poskytnout větší ochranu věřitelům, neboť smrt dlužníka by neměla představovat nepřiměřené majetkové riziko pro věřitele.⁷⁹

Během řízení o pozůstalosti mohou věřitelé vymáhat plnění jen vůči tomu, kdo spravuje pozůstalost, a domáhat se uspokojení jen z majetku náležejícího do pozůstalosti.⁸⁰ Dědici jsou tedy povinni hradit dluhy až od právní moci usnesení o potvrzení dědictví. Po právní moci závěrečného usnesení odpovídá za dluhy zůstavitele dědic celým svým

---

⁷⁷ Za předpokladu, že nedojde k zrušení účinku výhrady (viz kapitola 3.2).

⁷⁸ BRIM, L. K přechodu dluhů zůstavitele na dědice. *Ad Notam*, 2017, č. 4, s. 3–5.

⁷⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

⁸⁰ Ustanovení § 1703 OZ.

majetkem, s výjimkou toho, pokud by si věřitel vyžádal dle § 1709 OZ odloučení pozůstalosti.

K posílení postavení věřitelů pak dochází především skrze ustanovení § 1704 a § 1707 OZ, kde je oproti předchozí úpravě zavedena solidární odpovědnost dědiců. Dluhy zůstavitele hradí dědici věřitelům vždy společně a nerozdílně, s kvantitativním omezením u dědiců, kteří uplatnili výhradu soupisu.⁸¹

V těch případech, kdy nikdo z dědiců neuplatní výhradu soupisu, není věřitel vázán rozdělením pozůstalosti ani výší jednotlivých dědických podílů a svoji pohledávku může vymáhat po kterémkoliv z dědiců. Věřitel tak může požadovat k uhrazení své pohledávky částku, který převyšuje cenu potvrzeného dědického podílu. Jakmile soud potvrdí dědci nabytí pozůstalosti, je již možné na jmění dědice vést exekuci pro zůstavitelův dluh vůči věřiteli.⁸² Dohoda o rozdělení pozůstalosti, podle které bude dědictví potvrzeno, včetně takové dohody, ve které by byla vypořádána pasiva pozůstalosti, je účinná pouze mezi dědici a jako taková se věřitelů dle § 1699 odst. 1 OZ nedotýká. Dohoda o rozdělení pasiv ale může být součástí závěrečného usnesení a v případě, kdy by dědic uhradil na výzvu věřitele dluh, který mu dle dohody nenáležel, může po dědici, který za dluh odpovídá, požadovat náhradu. V tomto případě pak dohoda slouží jako exekuční titul.⁸³

Přestože je úprava dědického práva v OZ rozsáhlá, použijí se v situacích, kdy dochází k plnění zůstavitelových dluhů ze strany dědiců jako solidárních dlužníků, ustanovení nacházející se v části čtvrté OZ upravující závazky, neboť vymáhání pohledávek věřitelem po skončení pozůstalostního řízení není v části věnující se dědickému právu nijak speciálně řešeno. Odpovědi na otázky týkající se postupu věřitelů a dědiců poté, co je dědické řízení skončeno, musíme tedy nalézat v obecné úpravě dluhů a pohledávek.

Věřitel v souladu s principem solidární odpovědnosti dědiců může požadovat po každém ze spoludědiců splnění celého dluhu, v takovém případě pak má dědic, který uhradil zůstavitelovy dluhy převyšující jeho dědický podíl, možnost uplatnit tzv. preventivní regres, a to podle odstavce 2 § 1876 OZ, který stanoví, že „*vyrovnal-li spoludlužník více, než činí jeho podíl, náleží od ostatních spoludlužníků náhrada. Nemůže-li některý ze spoludlužníků splnit, rozvrhne se jeho podíl poměrným dílem na všechny ostatní.*“ Pokud dojde k situaci, kdy věřitel bude po dědici požadovat částku přesahující jeho dědický podíl,

---

⁸¹ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek IV.* 2. vyd., Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 591.

⁸² Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 1. 3. 1929, sp. zn. R I 82/29.

⁸³ FIALA, R., DRÁPAL, L. a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475–1720). Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 587.

musí tento dědic vyrozumět o této skutečnosti ostatní dědici, kteří mohou v této fázi proti takové pohledávce vznést námitky.⁸⁴ Pokud by dědic tuto svoji notifikační povinnost vůči ostatním dědicům nesplnil, mohou být tyto námitky vzneseny proti samotnému dědici namísto věřitele. Dědic pak může vůči ostatním uplatnit výše zmíněný preventivní regres dle § 1876 odst. 2 OZ, ale vůči věřiteli má vždy povinnost plnit.

Ve vztahu k plnění dalších povinností vyplývajících z nabytí pozůstalosti, jako je uspokojení nároku nepominutelného dědice a splnění odkazu, lze z § 1665 odst. 1 OZ dovodit, že plnění dluhu zůstavitele má před tímto přednost. Při vyměření podílu nepominutelného dědice se dluhy zůstavitele odečtou od hodnoty, ze které je tento podíl vyměřován. V případě odkazu dochází k jeho poměrnému snížení, pokud pozůstalost nestačí k úhradě všech dluhů a jiných výdajů.⁸⁵

Zákon dále umožňuje dědici, aby se dle § 1490 OZ svého dědictví vzdal ve prospěch jiného dědice. Zde je zapotřebí zmínit, že i dědic, který se dědictví vzdá, odpovídá za dluhy zůstavitele společně a nerozdílně s tím spoludědicem, který jeho dědický podíl převezme. A to s ohledem na to, „že taková změna situace se nemůže dotknout práv třetích osob, zejména věřitelů, protože ti na právním jednání dědice, který se dědictví vzdává, a obmyšleného dědice, nejsou účastni.“⁸⁶ V takovém případě je možné, aby se dědic ochránil tím, že vzdání se dědictví doplní sjednáním závazku příjematele dědického podílu nahradit dědici, který se dědictví vzdal, co on za příjematele dědictví zaplatí v případě, že se věřitel na něj obrátí s výzvou ke splnění dluhu. Nabyvatel dědictví pak vstupuje do právní pozice zcizitele a měl by přijmout stav pozůstalostního řízení, jaký je v tomto okamžiku, tzn. že pokud byl zcizitel již dle § 176 ZŘS vyrozuměn o svém právu uplatnit výhradu soupisu, bude rozsah odpovědnosti vycházet z toho, zda k uplatnění došlo či nikoliv. Pokud se dědic vzdá ještě před tím, než je o výhradě soupisu poučen, bude pak na nabyvateli, aby se vyjádřil, zda výhradu uplatňuje či neuplatňuje.

Zvláštní postup pak zákon stanoví v těch situacích, kdy pasiva pozůstalosti převyšují aktiva. Nabytí takového dědictví pak není v zájmu dědiců, kteří by zřejmě takové dědictví napříč dědickými třídami postupně odmítali, a ani není v zájmu státu, na který by dědictví přešlo jako odúmrt'. Pro tyto případy zákon upravuje likvidaci pozůstalosti. Jedním z předpokladů pro to, aby dědic mohl navrhnout likvidaci dědictví, je ten, že dědici svědčí

---

⁸⁴ Ustanovení § 1876 odst. 1 OZ.

⁸⁵ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek IV. 2. vyd.*, Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 591.

⁸⁶ FIALA, R., DRÁPAL, L. a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475–1720)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 74.

výhradu soupisu. Cílem likvidace je pak zpeněžení majetku zůstavitele a použití výtěžku k uspokojení věřitelů dle likvidačního rozvrhu.⁸⁷

Před výkladem ustanovení týkajících se uplatnění výhrady soupisu je též nezbytné zmínit, že v souladu s přechodnými ustanoveními OZ jsou u osob, které zemřely před nabytím jeho účinností, tedy před 1. 1. 2014, dědictví projednávána dle práva, které bylo platné ke dni jejich smrti. Pro takové případy se aplikují ustanovení upravující odpovědnost dědiců za dluhy zůstavitele platné ke dni úmrtí zůstavitele.

3.1 Institut výhrady soupisu a vliv jeho uplatnění na průběh řízení

Institut výhrady soupisu vstoupil do českého právního řádu s rekodifikací občanského práva, která nabyla účinnosti 1. ledna 2014. Výhrada soupisu, jak uvádí současná komentářová literatura, je „*procedurální námitkou dědice, kterou uplatňuje v řízení o pozůstalosti u soudu (soudního komisaře)*“.⁸⁸ Současně se jedná o institut, jehož prostřednictvím je možné zjistit rozsah pozůstalosti a zajistit „*ochranu oprávněným zájmům zůstavitelových věřitelů, ale i ochránit poctivé dědice tak, aby za závazky zůstavitele odpovídali jen do výše nabytého dědictví*.“ Výhrada soupisu dědického práva je obsažena v OZ, ale při jejím uplatnění je třeba využít i relevantní ustanovení ZŘS.

Inspiračním zdrojem pro úpravu výhrady soupisu bylo pojetí obsažené v ABGB, kde bychom právní účinky spojené s uplatněním výhrady soupisu mohli srovnat s podáním dědické přihlášky uplatňující dobrodiní soupisu s tím rozdílem, že dědické řízení již nefunguje na adičním principu a není zapotřebí, aby ze strany dědiců byla vyvinuta aktivita spočívající v podání dědické přihlášky. Osnova zákoníku československého z roku 1937 pak již obsahovala i termín *výhrada soupisu* s tím, že právní účinky měly být zachovány.⁸⁹

Předpokladem tvůrců OZ pak bylo, že dědici uplatní výhradu soupisu pouze v těch případech, kde je namístě zvláštní opatření, kde bude v řízení postupováno při zjištění aktiv a pasiv důkladněji, tak aby došlo jak k ochraně věřitelů, tak dědiců. Zavedení tohoto institutu je mnohými odborníky kritizováno, protože ve starší právní úpravě⁹⁰ odpovídali dědici za pasiva zůstavitele do výše svých aktiv. Tedy jak dovozuje M. Nývltová, „*pro dědice uplatnění výhrady znamená zátěž, musí činit více než za předchozího občanského zákoníku*

---

⁸⁷ SVOBODA, J., KLIČKA, O., *Dědické právo v praxi*. 1. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2014, s. 133.

⁸⁸ FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír, *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475–1720)*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck 2015, s. 486.

⁸⁹ ROUČEK, F., SEDLÁČEK, J. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. ASPI Publishing, s. r. o., 2002, s. 522.

⁹⁰ Zák. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.

*a mohou mít i vyšší náklady, a to vše jen proto, aby se jejich postavení nezhoršilo ve srovnání s postavením, jaké měli za občanského zákoníku předchozího.*⁹¹

V zásadě je možné dědice z hlediska uplatnění výhrady soupisu rozdělit do dvou skupin. V první se ocitnou ti, kteří vědí o tom, že zůstavitel neměl žádné dluhy, případně nevědí o jejich existenci nebo z jiných důvodů výhradu soupisu neuplatní. Pro tyto dědice bude proces řízení o pozůstalosti pravděpodobně jednodušší a rychlejší, a to především s ohledem na to, že nemusí být vyhotoven podrobný soupis pozůstalostního majetku, který může znamenat i navýšení nákladů řízení.

Druhou skupinu pak tvoří dědici, kteří vědí o existenci zůstavitelových dluhů, a proto výhradu soupis uplatní, nebo ti, kterým sice nejsou žádné zůstavitelovy dluhy známy, ale výhradu uplatní v obavách, že se dluhy mohou objevit v budoucnu. Pokud je výhrada uplatněna, může následně dojít ke trojímu postupu. Jednak zákon vymezuje provedení soupisu soudním komisařem, který, jak uvádí M. Nývltová, je postupem „*nejméně frekventovaným, nejvíce nákladným, skrývajícím nemálo otázek týkajících se faktického provedení.*“⁹² Druhou možností postupu je společné prohlášení dědiců o pozůstalostním majetku, které nahrazuje soupis pozůstalosti. Toto prohlášení je zakotveno v § 1687 OZ, který v odstavci 2 stanoví, že v jednoduchých případech je možné nahradit soupis pozůstalosti společným prohlášením dědiců o pozůstalostním majetku. V takovém případě musí být splněny kumulativně dvě podmínky: s tímto postupem musí souhlasit dědicové a o tomto postupu musí být rozhodnuto soudem. Jako třetí možnost je potom seznam pozůstalostního majetku vyhotovený správcem pozůstalosti a potvrzený dědici (podle § 1687 OZ). Podobně jako v případě společného prohlášení dědiců je nutné, aby o nahrazení soupisu pozůstalosti seznamem pozůstalostního majetku vyhotoveného správcem pozůstalosti rozhodl soud.

3.1.1 Výhrada soupisu jako ochrana před dluhy zůstavitele

Z úvodního ustanovení upravujícího právní účinky výhrady soupisu v OZ vyplývá, že dědic, který uplatnil výhradu soupisu, je povinen uhradit případné dluhy zůstavitele „*pro virus hereditas*“, tedy nejen z nabytého dědictví, ale i ze svého výlučného majetku, avšak na

---

⁹¹ NÝVLTOVÁ, M., Výhrada soupisu pozůstalosti v praxi, *Ad Notam*, 2018, č. 3, s. 18.

⁹² Tamtéž, s. 18.

rozdíl od dědiců, kteří výhradu neuplatnili, není povinen uhradit více, než kolik činí obvyklá cena dědického podílu, který nabytí.⁹³

Ve zmíněném ustanovení § 1706 OZ pracuje s pojmem „výše ceny nabytého dědictví“, která je v případě uplatnění výhrady soupisu velmi důležitá, protože je to právě cena nabytého dědictví, do jejíž výše budou věřitelé uspokojeni. Cenou nabytého dědictví se dá předpokládat cena obvyklá stanovená v jiném právním předpisu, konkrétně v zákoně č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku.⁹⁴ Tato cena je následně uvedena v usnesení soudu v řízení o pozůstalosti vydaném dle § 180 ZŘS. Takto určená cena však nemusí být pro věřitele závazná. Věřitel cenu uvedenou v usnesení soudu může napadnout žalobou a v následném nalézacím řízení prokázat, že obvyklá cena pozůstalosti je vyšší. Pokud se toto před soudem prokáže, bude dědic odpovědný do výše nově zjištěné ceny pozůstalosti. Pozůstalostní věřitel může kromě výše pohledávky napadnout i rozsah zjištěného majetku zůstavitele.⁹⁵

V situaci, kdy je k dědění povoláno více dědiců, ale jen někteří z nich výhradu soupisu uplatní, můžeme mluvit o tzv. smíšené odpovědnosti, tedy že všichni dědicové odpovídají za dluhy zůstavitele společně a nerozdílně jako v případě, že výhrada soupisu uplatněna není, ale ti z dědiců, kteří výhradu soupisu uplatnili, odpovídají za zůstavitelovy dluhy pouze do výše svého dědického podílu. Jedná se tedy o odpovědnost omezenou.⁹⁶ Dědic, který výhradu soupisu neuplatnil a uhradil by u věřitele dluh zůstavitele, který by přesahoval jeho dědický podíl, má právo regresu na ostatních dědicích, avšak u těch, kteří uplatnili výhradu soupisu, může požadovat jen částku, která nepřesahuje jejich nabytý dědický podíl. Pro věřitele má uplatnění výhrady soupisu takový důsledek, že je ve svém nároku omezen cenou odpovídající podílu konkrétního dědice. Pokud jeho dědický podíl není dostačující k úhradě celé pohledávky, může se věřitel v souladu s principem solidární odpovědnosti obrátit na ostatní dědice.⁹⁷

---

⁹³ FIALA, R., DRÁPAL, L. a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475–1720)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 589.

⁹⁴ Dle § 2 zák. č. 151/1997 Sb.: „Obvyklou cenou se pro účely tohoto zákona rozumí cena, která by byla dosažena při prodeji stejného, popřípadě obdobného majetku nebo při poskytování stejné nebo obdobné služby v obvyklém obchodním styku v tuzemsku ke dni ocenění. Přitom se zvažují všechny okolnosti, které mají na cenu vliv, avšak do její výše se nepromítají vlivy mimořádných okolností trhu, osobních poměrů prodávajícího nebo kupujícího ani vliv zvláštní obliby. Mimořádnými okolnostmi trhu se rozumějí například stav tísně prodávajícího nebo kupujícího, důsledky přírodních či jiných kalamit.“

⁹⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 09. 2010, sp. zn. 32 Cdo 1828/2009.

⁹⁶ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P., *Dědické právo. Praktická příručka*. Praha: Leges, 2019, s. 291.

⁹⁷ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek IV. 2. vyd.*, Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 588.

Nepostačuje-li však cena nabytého dědictví k uspokojení všech pasiv pozůstalosti, nemůže dědic uspokojovat tyto pohledávky náhodně, ale musí postupovat podle pravidel stanovených pro uspokojování pohledávek při likvidaci pozůstalosti, tedy podle skupin upravených v § 273 ZŘS. V případě, kdy došlo ke konvokaci věřitelů, je třeba také věřitele rozdělit na ty, kteří své pohledávky řádně ve stanovené lhůtě uplatnili, a na ty, kteří tak neučinili. V takovém případě budou přednostně uspokojeni věřitelé s přihlášenými pohledávkami.⁹⁸

V předchozí kapitole jsem se krátce věnovala závaznosti dědických dohod pro věřitele s ohledem na následné vymáhání plnění od dědiců. I v případech, kdy dědici uzavrou dohodu o rozdělení pozůstalosti podle § 1693 či § 1694 OZ, v rámci které si některý z dědiců zanechá pouze samostatně dědické právo, nikoliv část aktiv z pozůstalosti, je takový dědic též zcela odpovědný za dluhy zůstavitele, neboť tyto dohody nejsou pro věřitele závazné. Pro dědice, který však výhradu soupisu uplatnil, bude situace odlišná, a to s ohledem na to, že věřitel může uplatnit svůj nárok vůči dědici jen do výše obvyklé ceny jeho podílu. Pokud tak dědici není z dohody o pozůstalosti potvrzen majetek a zároveň výhradu soupisu uplatní, lze říci, že za dluhy zůstavitele neodpovídá. Věřitel se však proti takovému dědici může dovolávat neúčinnosti takového jednání dle § 589 OZ. Další situace, kdy je zapotřebí dědice důsledně informovat ohledně případných právních následků spojených s přechodem dluhů zůstavitele, nastává, když dědic přenechá zcela svůj dědický podíl ostatním dědicům, avšak nechá si hodnotu takového podílu vyplatit jako peněžní částku, která nutně nemusí zcela odpovídat cenovému vyjádření podílu, a zároveň uplatní výhradu soupisu. V takovém případě představuje vyplacená částka jeho dědický podíl a úměrně tomu se snižuje dědický podíl dědice, který danou částku vyplácel. Odpovědnost dědice se pak odvíjí od výše jemu vyplacené částky.⁹⁹

3.2 Uplatnění výhrady soupisu

O výhradě soupisu OZ dále stanoví, že zůstavitel „nemůže dědici odejmout právo na výhradu soupisu pozůstalosti“¹⁰⁰, a zároveň, pokud se tohoto práva vzdají strany dědické smlouvy, není k tomu přihlédnuto. V tomto smyslu se vyjadřuje i důvodová zpráva, která

---

⁹⁸ FIALA, R., DRÁPAL, L. a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475–1720)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 589–590.

⁹⁹ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek IV.* 2. vyd., Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 591.

¹⁰⁰ Ustanovení § 1674 OZ.

výslovně označuje výhradu soupisu jako dědicovo nezadatelné právo, kterého se dědic nemůže vzdát a zároveň mu ho zůstavitel nemůže odmítnout. Analogicky se tato nemožnost vzdání práva na uplatnění výhrady soupisu bude aplikovat i na dědice ze zákona.¹⁰¹

Dle § 1675 OZ má dědic právo vyhradit si soupis pozůstalosti do jednoho měsíce ode dne, kdy ho soud o tomto právu vyrozuměl. V odborných publikacích pak často dochází ke srovnávání úpravy uplatnění výhrady soupisu s úpravou práva na odmítnutí dědictví. Pro oba případy je zákonodárci stanovena měsíční lhůta. Jednoměsíční lhůta se vztahuje i na dědice, který má jediné bydliště v zahraničí, zatímco u vyrozumění o dědickém právu je v případě takového dědice lhůta tříměsíční.¹⁰² Obě tyto lhůty lze prodloužit pro důležité důvody. „Právo na výhradu soupisu lze uplatnit prohlášením učiněným ústně před soudem, anebo prohlášením zasláným soudu v písemné formě, odmítnutí přijetí dědictví vyžaduje výslovné prohlášení vůči soudu, jež může být učiněno ve stejných formách.“¹⁰³ Lhůta k uplatnění výhrady soupisu může být prodloužena i dodatečně, pokud dědic doloží důvody, pro které mělo dojít k prodloužení lhůty.¹⁰⁴ Stanovená lhůta je jako v případě lhůty uložené k odmítnutí dědictví lhůtou hmotněprávní, jejímž uplynutím dochází k zániku práva. S ohledem na hmotněprávní charakter této lhůty je tedy nutné, aby projev vůle, jímž dědic uplatňuje výhradu soupisu, došel do sféry soudního komisaře nejpozději v poslední den této lhůty.

Naopak odlišným aspektem, který můžeme v úpravě těchto dvou institutů sledovat, je, jaké právní účinky jsou spojeny s nečinností dědice poté, co je o svém právu poučen, což ve svém článku popisuje Markéta Nývltová.

Dle § 1487 OZ se k odmítnutí dědictví vyžaduje výslovné prohlášení vůči soudu. Neučiní-li tedy dědic ve stanovené lhůtě prohlášení, že dědictví odmítá, zůstává dědicem, který vstupuje do všech práv a povinností zůstavitele. Lze tedy shrnout, že v případě, že putativní dědic dědit nechce, vyžaduje se z jeho strany aktivita. V případě uplatnění výhrady soupisu, která poskytuje dědicům ochranu před dluhy zůstavitele, je však situace opačná, kdy zůstane-li dědic neaktivní, tzn. neuplatní výhradu soupisu, odpovídá za dluhy zůstavitele celým svým majetkem.¹⁰⁵

---

¹⁰¹ FIALA, R., DRÁPAL, L. a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475–1720). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 485–491.

¹⁰² § 1487 odst. 1 věta druhá OZ a § 164 odst. 1 věta druhá ZŘS.

¹⁰³ ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek IV*. 2. vyd., Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 461.

¹⁰⁴ MACKOVÁ, A., MUZIKÁŘ, L. a kol.: *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016, s. 329.

¹⁰⁵ NÝVLTOVÁ, M., *Výhrada soupisu pozůstalosti v praxi, Ad Notam*, 2018, č. 3, s. 18.

Aby došlo k právním účinkům výhrady soupisu, tedy k omezení odpovědnosti za dluhy zůstavitele, je vždy rozhodné, zda byla výhrada soupisu řádně uplatněna. Podstatné tedy není, zda je následně nařízen soupisu pozůstalosti, nebo byl-li zvolen jiný postup k určení obvyklé ceny pozůstalosti, ani případně důvody, proč tato opatření nebyla provedena. Je-li soupis pozůstalosti nařízen pro některý z důvodů uvedený v § 1685 OZ, nemá ani takto provedený soupis za následek omezení odpovědnosti dědiců za dluhy, pokud dědici výhradu soupisu neuplatnili.¹⁰⁶

3.2.1 Procesní úprava výhrady soupisu

Procesní úpravu dědického práva zajišťuje především zákon o zvláštních řízeních soudních, který vyšel ve Sbírce zákonů 27. 9. 2013 pod číslem 292/2013 Sb. a nabyt účinnosti v souvislosti s rekonstrukcí českého soukromého práva k 1. lednu 2014. Vedle úpravy obsažené v ZŘS se v řízení o pozůstalosti subsidiárně použijí ustanovení obsažená v OSŘ, jako je tomu tak např. v otázkách určení příslušnosti, zastoupení účastníků a jiných.¹⁰⁷ V mnohých ohledech navázalo znění ZŘS na předchozí procesní úpravu dědického práva, zároveň ale muselo dojít k procesní úpravě nových institutů obsažených v ustanoveních hmotného práva. Jedním z těchto institutů je i výhrada soupisu.

Dle § 175 ZŘS má poučení soudu o právu uplatnit výhradu soupisu podobu usnesení. Usnesením soud poučí ty osoby, které byly o dědickém právu vyrozuměny, a osoby, které uplatnily u soudu dědické právo, nebyla-li jejich účast v řízení o pozůstalosti ukončena usnesením o sporném dědickém právu dle § 169 odst. 1 nebo § 170 odst. 3.¹⁰⁸

Poměrně problematicky se jeví znění § 176 ZŘS, které pojednává o způsobech, jimiž lze dědice o právu výhrady soupisu vyrozumět. Dle uvedeného ustanovení je možné dědice vyrozumět dvěma způsoby, a to vyhlášením usnesení dle § 175 ZŘS nebo doručením usnesení vyrozumívaným osobám. Zároveň zákonodárce zvolení způsobu, jakým bude dědic vyrozuměn, spojuje s osobou dědice. Manžel, potomek nebo předek zůstavitele musí být soudním komisařem předvoláni. Předvolání musí být doručeno do vlastních rukou a obsahovat poučení, že pokud se na jednání nedostaví, aniž by se řádně omluvil, platí, že výhradu soupisu neuplatňuje. Během jednání vyhlásí soudní komisař před dědicem výrok a poučí ho o způsobu uplatnění práva, následcích jeho neuplatnění a nepřípustnosti odvolání.

---

¹⁰⁶ FIALA, R., DRÁPAL, L. a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475–1720). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 587.

¹⁰⁷ SVOBODA, J., KLIČKA, O. *Dědické právo v praxi*. 1. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2014, s. 198.

¹⁰⁸ MACCOVÁ, A., MUZIKÁŘ, L. a kol.: *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016, s. 329.

Celý tento úkon zaznamená do protokolu, ve kterém zároveň uvede prohlášení přítomného dědice o uplatnění nebo neuplatnění výhrady soupisu. Usnesení není třeba dědici doručovat. Jak vyplývá z odstavce 2 tohoto ustanovení, pokud se dědic do protokolu nevyjádří, platí, že výhradu soupisu neuplatnil; o tomto je dědic zpravidla poučen již v obsílce k jednání.

„To je však ve zřejmém rozporu s právem dědice uplatnit právo výhrady soupisu do jednoho měsíce ode dne, kdy ho soud o tomto právu vyrozuměl, které zákon přiznává každému dědici. Bude-li totiž dědic o právu výhrady soupisu poučen až vyhlášením usnesení při jednání, není povinen činit na místě vyjádření k výhradě soupisu, protože tímto dnem mu teprve začíná běžet zákonná lhůta jednoho měsíce k vyjádření. Předvolání zřejmě nelze považovat za vyrozumění o právu výhrady soupisu, tj. za úkon, od kterého by dědici běžela lhůta k vyjádření.“¹⁰⁹

Pro ostatní svéprávné známé dědice platí dle odstavce 1, že mohou být vyrozuměni obdobně, jako je tomu v případě manžela, potomka nebo předka zůstavitele, tedy tím, že soud usnesení vyhlásí, nebo jim toto usnesení doručí. Takové usnesení musí být doručeno do vlastních rukou. Pokud soudní komisař tento okruh dědiců vyrozumí vyhlášením usnesení, začíná v tento okamžik běžet měsíční lhůta k vyjádření, zda dědic výhradu soupisu uplatní.

Pokud bychom tedy srovnali postavení obou skupin dědiců, do kterých je ustanovení § 176 ZŘS rozděluje, dojdeme k tomu, že z jazykového výkladu odstavce 2 vyplývá, že o manželu, potomku nebo předku zůstavitele, kteří představují jakési privilegované dědice zůstavitele a kteří se nevyjádřili k uplatnění výhrady soupisu nebo se řádně neomluvil z jednání, platí fikce, že výhradu neuplatnili, když na ostatní dědice se tato fikce neuplatní. V praxi i v komentářích k zákonu však dochází k volnějšímú výkladu druhého odstavce, neboť by takovéto znění bylo v rozporu s právem na zákonnou jednoměsíční lhůtu. Navíc by takový výklad byl i v rozporu s logikou, kdy došlo k rozdělení na privilegované dědice, u kterých zákonodárce předpokládá, že měli bližší vztah k zůstaviteli, a proto je vyčlenil do samostatného odstavce, zároveň však podle znění tohoto ustanovení dochází k nevýhodnému postavení těchto dědiců, neboť upravuje výše zmíněnou fikci neuplatnění výhrady soupisu.

---

¹⁰⁹ MACKOVÁ, A., MUZIKÁŘ, L. a kol.: *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016, s. 331.

3.3 Zánik účinků výhrady soupisu

OZ dále pamatuje i na situace, kdy jsou seznam pozůstalostního majetku nebo společné prohlášení dědiců vyhotoveny nesprávně, resp. neobsahují všechny majetek zůstavitele. Jak uvádí důvodová zpráva k OZ, „*prokáže-li se však následně, že jsou v takovém prohlášení nebo seznamu podstatné nesprávnosti, jdou zásadně k tíži dědiců, jejichž povinností bylo dbát o to, aby seznam byl úplný.*“ S tímto cílem byl do OZ inkorporován i § 1688, který stanoví, že v případě prokázání, že seznam nebo prohlášení neodpovídá skutečnosti v rozsahu nikoliv nepodstatném, „*ruší se tím dědicům od počátku účinky výhrady soupisu, pokud ji případně učinili,*“ a zároveň „*osoba uvedená v § 1685 odst. 2 má právo žádat, aby soud nařídil nový soupis pozůstalosti, prokáže-li na tom právní zájem.*“ Osoba uvedená v odstavci 2 § 1685 je osoba plně nesvéprávná, neznámá nebo nepřítomná, dále se jedná o právnickou osobu prospěšnou nebo zřízenou ve veřejném zájmu.

Jinými slovy v případě, že není vyhotoven soupis pozůstalosti notářem, ale tento soupis je dle zákona nahrazen seznamem nebo společným prohlášením dědiců, vystavují se dědici nebezpečí, že seznam nebo prohlášení budou zrušeny, a dědici tak budou muset odpovídat za všechny zůstavitelovy dluhy. Účelem ustanovení je ochrana věřitele tak, aby nedocházelo ke krácení pozůstalostního majetku, ze kterého by mohl být uspokojen. Vzhledem ke skutečnosti, že v současné době, jak poukazuje i odborná literatura¹¹⁰, neexistuje relevantní judikatura, která by dala odpověď na otázku, jaký rozsah neodpovídající skutečnosti je rozsahem nikoliv nepodstatným, je třeba konstatovat, že v případě větších dluhů zůstavitele je vhodné projít procesem soupisu pozůstalosti, který je sice delší a finančně náročnější, ale na druhou stranu dává dědicům jistotu, že nebude zrušen pro svou neúplnost.

Dle § 1681 OZ dochází k zániku ochrany, která je dědici poskytována skrze uplatnění výhrady soupisu, i v těch případech, kdy se dědic ujme plné správy pozůstalosti, aniž by k tomu byl oprávněn. Taková správa, která je nad míru zákonem přiznané správy pozůstalostního majetku, se může projevit například tím, že dědic na základě přístupových hesel do internetového bankovníctví vybere finanční prostředky uložené na účtech zůstavitele nebo prodá majetek, který do pozůstalosti náleží, bez toho, aby k takovému jednání měl souhlas soudu.

Notář o následcích takového jednání ve smyslu § 1681 OZ musí dědice náležitě poučit. Sporné je, zda tak má být posuzováno i jednání dědice ještě předtím, než byl poučen.

---

¹¹⁰ NÝVLTOVÁ, M., Opět k výhradě soupisu, aneb další nuance institutu, *Ad Notam*, 2021, č. 1, s. 8.

Zde bych se přikláněla k názoru, že s ohledem na smysl daného ustanovení ujme-li se dědic plné správy pozůstalosti ještě před poučením od soudního komisaře, nemůže pak takový dědic výhradu soupisu uplatnit.¹¹¹

Dále dle zmiňovaného § 1681 OZ dochází k zániku účinků výhrady soupisu také v těch případech, kdy dědic úmyslně zatají pozůstalostní majetek nikoliv nepatrné hodnoty, tedy kdy v důsledku jednání dědice nevyjde najevo veškerý majetek.¹¹² Tento postup se aplikuje i na situace, kdy dědic odstraní z prostor, kde se koná soupis pozůstalosti, majetek o vyšší hodnotě. Takové jednání bude také posouzeno jako úmyslné zatajení majetku v úmyslu zkrátit věřitele. Podobně jako v případě ujmoutí se plné správy majetku nebude posouzení, zda k takovému jednání došlo, předmětem pozůstalostního řízení. Takové jednání by musel napadnout věřitel, který má za zůstavitelem pohledávku, s tím, že musí být prokázáno, že dědic majetek zatajil úmyslně. Pokud by se nejednalo o úmyslné zatajení, ale dědic by majetek pouze opomenul, může věřitel požadovat rozšíření soupisu.

Ustanovení § 1681 OZ dále zmiňuje situaci, kdy dědic smísí část pozůstalosti se svým vlastním majetkem, aniž by bylo možné rozlišit, komu která část patří, ledaže by tomu tak bylo již před smrtí zůstavitele. Takové smísení majetku dědice a zůstavitele může především poškodit věřitele, který by chtěl zažádat o odloučení pozůstalosti. Pokud totiž dojde ke smísení majetku, nelze pak odloučení fakticky provést. Smyslem institutu odloučení pozůstalosti je především ochrana věřitele, který se obává předlužení pozůstalosti s tím, že jeho pohledávka je pak uspokojována jen z odloučeného majetku, a to i v případě, kdyby takto odloučený majetek nepokryl celou pohledávku věřitele. V případě smísení pak ale nelze tyto majetky oddělit.

V případě, že se některý z účastníků domnívá, že dědic zkrátí pozůstalostní majetek tím, že se dopustil některého z jednání uvedeného v § 1681 OZ, oznámí to soudnímu komisaři, který tyto námitky zaznamená do protokolu. K soudnímu přezkumu takového jednání a s ním spojeného následku ztráty ochrany uplatnění výhrady ale dochází až v tom okamžiku, kdy věřitel požaduje po dědici svoji pohledávku a ten by ji odmítl plnit s odkazem na uplatnění výhrady soupisu. Tento přezkum je řešen v rámci soudního řízení.¹¹³

---

¹¹¹ ŠVESTKA, J, DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek IV. 2. vyd.*, Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 688.

¹¹² FIALA, R., DRÁPAL, L. a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475–1720). Komentář.* Praha: C. H. Beck, 2015, s. 505.

¹¹³ FIALA, R., DRÁPAL, L. a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475–1720). Komentář.* Praha: C. H. Beck, 2015, s. 506.

„Okolnost, zda dědici vskutku svědčí výhrada soupisu, má v řízení o pozůstalosti význam jen ojediněle, např. při uplatnění práva na náhradu nákladů při splnění odkazů a na odměnu podle § 1630, na poměrné snížení odkazů podle § 1631 nebo při rozhodování o návrhu dědice na nařízení likvidace pozůstalosti; v těchto případech soud v řízení o pozůstalosti ke zrušení účinků výhrady soupisu přihlédne, jen jestliže vyšlo nepochybně najevo, samostatné dokazování však v tomto směru neprovádí.“¹¹⁴

Dle § 1681 odst. 2 OZ k zániku účinků výhrady soupisu pozůstalosti nedochází v případě, kdy si dědicové ještě před potvrzením nabytí dědictví mezi sebe rozdělí jen písemnosti, podobizny nebo záznamy a jiné věci rodinné nebo upomínkové povahy. Zákodárce tedy dědicům umožňuje, aby si mezi sebou vypořádali věci, ke kterým mají citovou hodnotu a které pravděpodobně ani nemají vysokou hodnotu, bez toho, aby na ně dopadly následky spojené s § 1681 odst. 1 OZ.

---

¹¹⁴ Tamtéž, s. 588.

4 Soupis pozůstalosti a jeho provedení v praxi

4.1 Soupis na místě samém

Poté, co usnesení o nařízení soupisu pozůstalosti nabude právní moci, je nutné, aby soud vyrozuměl všechny osoby, které mají právo být soupisu přítomny a zároveň které mají právo klást dotazy a připomínky, o místě a datu konání soupisu. Podle § 178 odst. 1 ZŘS musí být účastníci o soupisu pozůstalosti vyrozuměni minimálně 15 dnů před jeho uskutečněním. Nicméně je třeba konstatovat, že o místu a datu může účastníky informovat i soudní komisař pouze ústně.

Podle odstavce 2 § 1684 OZ se soupisu pozůstalosti mohou účastnit *„vykonavatel závěti, správce dědictví, každý, kdo tvrdí a osvědčí své dědické právo nebo právo na povinný díl, nebo o kom je známo, že mu takové právo zřejmě náleží, věřitel, který si vyžádal odloučení pozůstalosti, souhlasí-li soud, i jiná osoba, která na tom prokáže právní zájem; odkazovník však jen tehdy, hrozí-li, že bude povinen poměrně přispět na povinný díl.“* Dle odstavce 2 § 178 ZŘS se výše uvedený zákonný požadavek na vyrozumění nepoužije, *„kdyby vyrozumění o době a místu soupisu mohlo vážně ohrozit včasné provedení soupisu.“* Zákon zároveň pro tento případ stanoví, že u soupisu musí být přítomní dva svědci, kterými mohou být pouze osoby svéprávné, gramotné, nemohou jimi být osoby, které mají právo být přítomny soupisu a mají právo vznášet dotazy a připomínky. Dalšími osobami, které jsou vyloučeny ze soupisu, jsou i zaměstnanci notáře, který byl pověřen provedením úkonů jako soudní komisař. Otázkou tedy zůstává, jaké osoby mají být svědky soupisu. Je zřejmé, že cílem zákonodárce bylo zajistit nestrannost takových svědků, ovšem z hlediska praxe může být zajištění takových osob problematické.

Vlastník bytu nebo domu, kde má být soupis proveden, je povinen poskytnout notáři s vyhotovením soupisu součinnost. V případě, že by z jeho strany došlo k jednání, které by zabraňovalo provedení soupisu, dopouští se taková osoba maření soudního řízení. Vlastník nebo nájemce prostor nemůže svoje jednání opírat o ochranu vztahující se k článku 12 Listiny základních práv a svobod o nedotknutelnosti obydlí, pokud byl notářem o provedení soupisu řádně a včas vyrozuměn usnesením, které mu bylo doručeno.¹¹⁵

Samotné provedení soupisu pozůstalosti je uvedeno do protokolu, a to dle odst. 1 § 179 ZŘS. Zde se jedná o výjimku z obecného pravidla stanoveného v § 103 odst. 5 ZŘS,

---

¹¹⁵ Tento závěr vyplývá z usnesení Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 1191/2020 a z usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 122/2016.

který stanoví, že úkony soudního komisaře mohou být zaznamenány i ve formě zvukového nebo obrazového záznamu.¹¹⁶ Tento protokol musí obsahovat obecné náležitosti protokolu podle OSŘ.¹¹⁷ Obecná úprava se v tomto případě použije přiměřeně, protože soupis pozůstalosti je velmi specifický a nebude zde probíhat např. dokazování. Dále musí být v protokolu podle § 179 ZŘS uvedeno, z jakého důvodu se soupis provádí. Tím důvodem může být jednak žádost jednoho z dědiců, případně i více dědiců, nebo nařízení soudu dle výše uvedeného ustanovení § 1685 odst. 2 OZ; případně se tak učiní na žádost věřitele, který si vyžádal odloučení pozůstalosti, ale i věřitele, který osvědčí, že je pro provedení soupisu jiný vážný důvod.¹¹⁸

Další informací, kterou musí protokol obsahovat, je soupis osob, které jsou soupisu přítomny. Zde je možné rozlišovat osoby, které mají právo být přítomny soupisu a byly o něm náležitě vyrozuměny, a osoby, které se soupisu účastní se souhlasem soudního komisaře (zde se může jednat např. o zapisovatele, nájemce bytu, ve kterém se nachází věci zůstavitele atd.).

Dále vzhledem ke skutečnosti, že osoby, které mohou být soupisu pozůstalosti přítomny, mohou také pokládat dotazy a vznášet připomínky, je nutné do protokolu zaznamenat i připomínky či dotazy, které byly při soupisu pozůstalosti vzneseny.

Hlavním meritem protokolu je samotný soupis majetku, kterým zůstavitel disponoval v době své smrti, nicméně je možné souhlasit i s tvrzením, že ve výjimečných případech „*lze přihlídnout k okolnostem, které nastaly po smrti zůstavitele.*“¹¹⁹ Obsahem soupisu budou věci movité a nemovité tak, aby bylo zřejmé, o jaké věci se konkrétně jedná, a to podle poslední věty odstavce 2 § 179 ZŘS, která stanoví, že „*věci a jiný majetek se popíše takovým způsobem, aby bylo možno zjistit jeho totožnost a aby byla vyloučena jeho záměna.*“ Vlastní soupis pozůstalosti je možné rozdělit, jak uvádí Talandová, na aktiva a pasiva pozůstalosti. Zatímco v první části jsou uvedeny movité a nemovité věci zůstavitele v době jeho smrti, ve druhé části soupisu „*se kromě přiměřených nákladů pohřbu uvedou zůstavitelovy dluhy s uvedením jejich výše ke dni úmrtí.*“¹²⁰ Naopak do soupisu nebude náležet takový majetek

---

¹¹⁶ SVOBODA, K., TLÁŠKOVÁ, Š., VLÁČIL, D., LEVÝ, J., HROMADA, M., a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář.* 2. vydání. Praha: C. H. Beck, s. 413.

¹¹⁷ Dle § 40 odst. 6 OSŘ: „*V protokolu se označí projednávaná věc, uvedou se přítomní, vylíčí se průběh dokazování a uvede se obsah přednesů, poučení poskytnutá účastníkům, výroky rozhodnutí a vyjádření účastníků o tom, zda se vzdávají odvolání proti vyhlášenému rozhodnutí; nahrazuje-li protokol podání, musí mít též jeho náležitosti.*“

¹¹⁸ Viz kapitola 5.2.

¹¹⁹ SVOBODA, K., TLÁŠKOVÁ, Š., VLÁČIL, D., LEVÝ, J., HROMADA, M., a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář.* 2. vydání. Praha: C. H. Beck, s. 414.

¹²⁰ TALANDOVÁ, I., Zjišťování jmění zůstavitele včera a dnes, *Iurium Scriptum*, 2019, č. 1, s. 73.

zůstavitele, který „podle zvláštních právních předpisů přímo nabývají určité osoby nezávisle na dědickém právu (například obmyšlené osoby u penzijního připojištění apod.).“¹²¹

Soupis pozůstalosti by pro to, aby mohly být naplněny výše uvedené požadavky na jeho vyhotovení, měl probíhat na jednom místě nebo i na více místech, ve kterých se nachází majetek zůstavitele. V případě, že se majetek zůstavitele nachází v cizině, je nutné postupovat podle pravidel právní pomoci prostřednictvím zahraničního justičního orgánu.

K soupisu na místě je ještě možné konstatovat, že v případě, že bude možné jiným způsobem osvědčit majetek zůstavitele – např. pozemek, kterým bude pole bez stavby, kde by se mohl nacházet další zůstavitelův majetek –, nebude nutné provádět soupis na místě.

V případě, že k soupisu pozůstalosti došlo bez přítomnosti osob, které mají právo být soupisu přítomny, uvede se v protokolu podle odstavce 3 § 179 ZŘS „*rovněž prohlášení svědků soupisu o tom, že byli přítomni po celou dobu soupisu a že soupis byl proveden řádně a úplně.*“ V závěru protokolu se nakonec uvede podpis notáře a podpisy přítomných osob, a to jak těch, které mají právo být soupisu přítomny a vznášet dotazy a připomínky, tak dalších osob, případně svědků, pokud prvně jmenované osoby přítomny nebyly.

Při postupu spojeném s realizací soupisu nesmí být též zapomináno na ustanovení § 1667 OZ, dle kterého pozůstalý manžel nabývá vlastnické právo k základnímu vybavení rodinné domácnosti, i když není dědicem. Takové vybavení by tedy nemělo být součástí soupisu. „*Na rozdíl od obvyklého vybavení rodinné domácnosti, které je úměrné majetkovým a výdělkovým poměrům manželů, má zde zákon na mysli vskutku jen to nejzákladnější vybavení, jako je nábytek, nádobí, ložní prádlo, postel apod.*“¹²²

O nařízení soupisu pozůstalosti rozhoduje soud podle odstavce 1 § 177 ZŘS usnesením, popř. zákon stanoví, že je možné ho nahradit seznamem pozůstalostního majetku, který je vyhotoven správcem pozůstalosti a potvrzen všemi dědici. Tento soupis není možné zaměnit za posudek soudního znalce nebo za soupis aktiv a pasiv zůstavitele.

4.1.1 Náklady spojené se soupisem pozůstalosti

Soupisem pozůstalosti je zpravidla pověřen notář, který má podle § 107 ZŘS právo „*na odměnu za úkony, které v řízení provedl jako soudní komisař osobně nebo které z jeho pověření provedl notářský kandidát, notářský koncipient nebo jeho jiný zaměstnanec,*

---

¹²¹ SVOBODA, K., TLÁŠKOVÁ, Š., VLÁČIL, D., LEVÝ, J., HROMADA, M., a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář.* 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 414.

¹²² FIALA, R., DRÁPAL, L. a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475–1720).* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 464.

na náhradu hotových výdajů přitom vzniklých a na náhradu za daň z přidané hodnoty, je-li plátcem daně z přidané hodnoty. To platí obdobně i pro notáře, který v řízení provedl úkon na dožádání.“

Výše uvedené ustanovení pak dále rozvádí vyhláška č. 169/2001 Sb., o odměnách a náhradách notářů, správců pozůstalosti a Notářské komory České republiky (dále jen „notářský tarif“), která v § 14 stanoví, že *„je-li nařízen soupis pozůstalosti, náleží notáři jako soudnímu komisaři jako část odměny notáře jako soudního komisaře také odměna za provedení soupisu nebo jeho části prováděného na místě samém, která činí 1 000 Kč za každou započatou hodinu po dobu, po kterou se soupis na místě samém prováděl.“* Náklady na pořízení soupisu pozůstalosti jsou hrazeny podle odstavce 1 § 1686 OZ z pozůstalosti a zároveň jdou k tíži dědických podílů těch dědiců, kterým je soupis ku prospěchu. V případě že není dostatek majetku k nahrazení nákladů na soupis pozůstalosti, uloží soudní komisař dědicům, aby se poměrně podíleli na úhradě těchto nákladů. Pokud by byl ale soupis vyhotoven bez vážného důvodu, jdou náklady za vyhotovení soupisu za osobou, která soupis požadovala.¹²³

Zvláštní situace může nastat v případě, že se soupisu pozůstalosti účastní soudní znalec, kterému náleží tzv. znalečné (náhrada výdajů a odměna za znalecký posudek), jehož náhrada se řídí odstavcem 1 § 148 ZŘS.¹²⁴ Je-li k ocenění majetku přizván znalec, uhradí se jeho odměna ze složených záloh účastníků řízení, nebo ji uhradí stát. Státu pak vzniká vůči účastníkům právo na regres.¹²⁵ Soudní komisař pak musí znalečné znalci přiznat usnesením, proti kterému je možné podat odvolání.

Mezi náklady soupisu, které se řídí režimem § 1688 OZ, může takto zařadit svědečné, které se skládá z náhrady hotových výdajů a ušlého zisku svědka, který se účastnil soupisu.

4.1.2 Postavení věřitele při soupisu pozůstalosti

Z díkce ustanovení vztahujících se k institutu soupisu pozůstalosti je patrný záměr zákonodárce, kterým chtěl zlepšit postavení věřitelů. Zásadní je v této souvislosti skutečnost, že dědici jsou všichni zavázáni společně a nerozdílně, a proto se věřitel může obrátit na kteréhokoliv dědice a do výše jeho dědického podílu svou pohledávku uspokojit, případně se může obrátit i na více dědiců.

---

¹²³ Ustanovení § 1688 odst. 3 OZ.

¹²⁴ Podle § 148 odst. 1 ZŘS: „Stát má podle výsledků řízení proti účastníkům právo na náhradu nákladů řízení, které platil, pokud u nich nejsou předpoklady pro osvobození od soudních poplatků.“

¹²⁵ Ustanovení § 141 OSŘ.

Pokud jde o procesní postavení věřitele, v případě výhrady soupisu pozůstalosti má věřitel zvláštní postavení, a to především z toho důvodu, že právě tato výhrada soupisu může v některých případech mít za následek, že věřitel nevymůže z dědice nebo z dědiců plnou výši původního zůstavitelova dluhu. Za prvé je nutné konstatovat, že věřitel, který si vyžádal odloučení pozůstalosti, může být podle odstavce 2 § 1684 OZ přítomen soupisu a může vznášet dotazy. Zároveň však může věřitel zůstavitele za určitých podmínek navrhnout, aby byl soupis pozůstalosti proveden. Navrhnout soupis pozůstalosti může jak věřitel, který vyžádal odloučení pozůstalosti, tak ten, který osvědčí, že je pro provedení soupisu jiný vážný důvod. Problematičnost tohoto ustanovení tkví především ve skutečnosti, že podle procesněprávní normy, konkrétně podle § 112 ZŘS, je věřitel zůstavitele účastníkem, „*jde-li v něm o odloučení pozůstalosti, které navrhl, nebo o soupis pozůstalosti, který navrhl.*“ V tomto případě není uvedeno, že věřitel musí osvědčit zvláštní důvod pro navržení soupisu pozůstalosti, na rozdíl od OZ. Jak tedy vykládat ona dvě ustanovení tak, aby si vzájemně neodporovala? Odpověď na tuto otázku přináší např. K. Volný, který dedukuje, že je nutné „*část § 112 z. ř. s. ,soupis pozůstalosti, který navrhl‘ vykládat tak, že se musí jednat o kvalifikovaný návrh, ve kterém je zároveň věřitel povinen osvědčit jiný vážný důvod, ve smyslu § 1685 odst. 2 písm. d) o. z.*“¹²⁶

Při akceptování výše uvedeného aplikačního způsobu ovšem vyvstává další otázka, jaký je onen jiný závažný důvod, který musí věřitel osvědčit, aby mohlo dojít k uplatnění výhrady soupisu. Tím může být např. důvod, který spočívá ve skutečnosti, že majetek, který patří do pozůstalosti, může být následně v pozůstalosti zatajen nebo s ním případně může být jinak naloženo způsobem, který by věřitele mohl poškodit.¹²⁷

Krátce se také zmíním o výše zmiňovaném institutu odloučení pozůstalosti. Pokud má věřitel obavu z toho, že dědic je předlužený, a tuto obavu osvědčí před soudem, dochází k tomu, že je pozůstalost odloučena od majetku dědice, a tím pak dochází k zajištění pohledávky věřitele. Nevýhodu může věřitel spatřovat v tom, že tak ztrácí právo uspokojit se z dalšího dědicova majetku i v případě, že dědic nepožádal o výhradu soupisu.¹²⁸

---

¹²⁶ VOLNÝ, K., Participace věřitelů na soupisu pozůstalosti, *Ad Notam*, 2020, č. 4, s. 16 an.

¹²⁷ FIALA, R., DRÁPAL, L., *Občanský zákoník IV: dědické právo (§ 1475–1720): komentář*. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře, s. 517.

¹²⁸ GÜRLICH, R., Výhrada soupisu pozůstalosti a správce pozůstalosti. *Novinky z rekonstrukce – advokátní kancelář GÜRLICH & Co.*, 2014, č. 68, s. 1.

4.2 Jiné důvody k nařízení soupisu pozůstalosti dle § 1685 OZ

Kromě skutečnosti, že výhradu soupisu pozůstalosti může uplatnit kterýkoliv z dědiců, může ji zároveň nařídit i soud v některých dalších případech. Tyto případy jsou uvedeny v odstavci 2 § 1685 OZ, který stanoví: „*Soud nařídí soupis pozůstalosti také,*

- a) *je-li mezi dědici osoba, která není plně svéprávná, nebo která je neznámá či nepřítomná, nebo právnická osoba veřejně prospěšná či zřízená ve veřejném zájmu (dále jen „osoba pod zvláštní ochranou“),*
- b) *je-li nejistota, zda je někdo dědicem nebo kdo je dědicem,*
- c) *žádá-li o to věřitel podle § 1709, nebo*
- d) *osvědčí-li věřitel zůstavitele, že tu je pro provedení soupisu jiný vážný důvod.“*

Výše uvedené ustanovení chrání jednak skupinu dědiců, která je označována jako „osoby pod zvláštní ochranou“, jednak takové dědice, o nichž není jistota, že existují, případně kdo jimi je. Poslední velkou skupinou, jejíž zájem výše uvedené ustanovení sleduje, jsou věřitelé zůstavitele. V mnoha odborných textech věnujících se výhradě soupisu nalezneme určité pochybnosti, zda toto ustanovení mělo být do platné právní úpravy začleněno.

Pokud jde o první skupinu, tedy o osoby pod zvláštní ochranou, zákon do ní zahrnuje jednak osoby, které nejsou plně svéprávné, jednak osoby neznámé a nepřítomné, a dále právnické osoby veřejně prospěšné nebo zřízené ve veřejném zájmu. Osoby pod zvláštní ochranou předchozí zákoník neznal, nicméně „*o zcela novou věc nejde, neboť tento institut upravil zákonodárce již v císařském patentu č. 208/1854 ř. z., kterým se zavádí nový zákon o soudním řízení v nesporných věcech právních (§ 2), zákoně č. 100/1931 Sb., o základních ustanoveních soudního řízení nesporného (§ 17, 32, 36, 45 a 50), a v neposlední řadě též i v OSŘ 1950 (§ 184 a 336).*“¹²⁹

Pod zvláštní ochranou jsou tak osoby, které nejsou plně svéprávné, tedy osoby nezletilé, a dále osoby, jejichž svéprávnost byla omezena soudem. Dále jsou to osoby neznámé nebo nepřítomné, což je skupina daleko problematičtější. Jak uvádí J. Svoboda a O. Klička, „*právě u této skupiny osob se domníváme, že toto zařazení bylo poněkud nešťastné, může způsobit v řízení o pozůstalosti určité problémy, a které navíc není ani zcela provázáno zejména s úpravou v ObčZ (např. v § 1671).*“¹³⁰

¹²⁹ SVOBODA, J., KLIČKA, O. *Dědické právo v praxi*. 1. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2014, s. 269.

¹³⁰ SVOBODA, J., KLIČKA, O. *Dědické právo v praxi*. 1. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2014, s. 270.

K neznámým či nepřítomným osobám, kteří byly vyrozuměny o svém právu vyhláškou, se totiž podle zmiňovaného § 1671 OZ po uplynutí lhůty nepřihlíží.

Další skupinou jsou pak takové právnické osoby, které jsou veřejně prospěšné nebo jsou zřízené ve veřejném zájmu. Je samozřejmě otázkou, proč byly tyto osoby do kategorie, která potřebuje zvláštní ochranu, zahrnuty.

4.3 Společné prohlášení dědiců o pozůstalostním majetku

Podle odstavce 2 § 177 ZŘS může být soupis pozůstalosti nahrazen společným prohlášením dědiců o pozůstalostním majetku. Jinými slovy se jedná o společné prohlášení všech dědiců o pozůstalostním majetku, který je definován v odstavci 2 § 1687 OZ, kdy zákon připouští využít tento institut v jednoduchých případech. V tomto případě je tedy nutné postupovat dle uvedených ustanovení o soupisu pozůstalosti, tedy není nutné, aby při soupisu na místě byl přítomen soudní komisař, není nutné vyzývat osoby, které se tohoto soupisu mohou účastnit apod., jedná se pouze o společné prohlášení dědiců o pozůstalosti, které následně usnesením nahrazuje soupis pozůstalosti. Existuje ovšem i možnost, že soudní komisař toto prohlášení nepřijme, a tedy následně postupuje podle § 179 ZŘS.

Jak již bylo naznačeno, tento institut byl zaveden pro jednodušší případy a je rozhodně nutné konstatovat, že pro dědice je finančně výhodnější, neboť odpadají náklady na soudního komisaře, který provádí soupis na místě samém.

Problematická je ovšem skutečnost, že zákon nestanoví konkrétní požadavky na toto společné prohlášení, a je pouze na posouzení soudního komisaře, zda společné prohlášení dědiců bude považovat za adekvátní.

Určité vodítko poskytuje pouze judikatura, např. se jedná o usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2018, který dovedl, že *„společné prohlášení, které má nahradit soupis pozůstalosti, musí učinit shodně všichni dědici, jimž bude (má být) posléze potvrzeno nabytí dědictví, a z hlediska svého obsahu má stejné náležitosti jako seznam pozůstalostního majetku sestavený správcem pozůstalosti, včetně toho, že může (ale nemusí) obsahovat ocenění majetku provedené dědici (podle § 181 z. ř. s. při ocenění pozůstalostního majetku a zůstavitelových dluhů soud vychází mj. ze společného prohlášení dědiců) a údaje o dluzích zůstavitele a dalších pasivech pozůstalosti.“*¹³¹ Jak je patrné i z usnesení Nejvyššího soudu, zatímco uplatnění výhrady soupisu může učinit jeden dědic nebo i více dědiců, ale rozhodně ji nemusí uplatnit všichni, v případě nahrazení soupisu pozůstalosti společným prohlášením

---

¹³¹ Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 3604/2017.

dědiců je nutný souhlas všech dědiců. Hlavním obsahem tohoto prohlášení je pak bezesporu soupis zůstavitelova majetku, který ovšem může, ale i nemusí obsahovat ocenění movitého a nemovitého majetku. Obecně lze konstatovat, že vlastní obsah společného prohlášení dědiců je dobré vyhotovovat přesně a konkrétně, a to především z toho důvodu, že ukáže-li se při použití tohoto institutu, že prohlášení neodpovídá skutečnosti, hrozí jeho zrušení. To má za následek – vzhledem ke skutečnosti, že písmeno a) odstavce 1 § 1688 OZ stanoví, že se tím ruší „*dědicům od počátku účinky výhrady soupisu, pokud ji případně učinili*“ –, že se na dědice hledí, jako by výhradu soupisu neuplatnili, a tedy ručí za zůstavitelovy dluhy společně a nerozdílně, ovšem ne pouze do výše svého dědického podílu.

4.4 Seznam pozůstalostního majetku vyhotovený správcem pozůstalosti

Druhou možností, která může být postavena na roveň soupisu pozůstalosti, je seznam pozůstalostního majetku vyhotovený správcem pozůstalosti, a to podle odst. 1 § 177 ZŘS. I zde zákonodárce stanovil podmínky, při jejichž splnění může být soupis pozůstalosti nahrazen seznamem pozůstalostního majetku. Těmito podmínkami je jednak skutečnost, že to odůvodňují okolnosti případu, a jednak, že správcem vytvořený seznam pozůstalostního majetku je potvrzen všemi dědici, což přímo vyplývá z věty první odstavce 1 § 1687 OZ, která stanoví, že „*odůvodňují-li to okolnosti případu, může soud rozhodnout o nahrazení soupisu pozůstalosti seznamem pozůstalostního majetku vyhotoveným správcem pozůstalosti a potvrzeným všemi dědici.*“

Správce pozůstalosti je tedy, jak vyplývá z výše uvedeného, jedinou osobou, která může vyhotovit seznam pozůstalostního majetku. Správce pozůstalosti může povolát sám zůstavitel formou veřejné listiny, nebo může být jmenován soudem, a to jak pro celou pozůstalost, tak pro některé její části (odst. 1 § 1556 OZ). Z dikce uvedeného ustanovení v kombinaci s ustanovením § 177 ZŘS je možné dovodit, že i v případě, že správce pozůstalosti byl povolán pouze ke správě části pozůstalosti, je možné, aby vyhotovil seznam pozůstalostního majetku ve smyslu odstavce 1 § 177 ZŘS.

I v tomto případě je možnost nahrazení soupisu pozůstalosti seznamem pozůstalostního majetku jistě méně finančně nákladná. Soud o nahrazení soupisu pozůstalosti seznamem pozůstalostního majetku vydává usnesení a proti tomuto usnesení je přípustné odvolání.

5 Právní úprava v SRN

Pro srovnání české úpravy výhrady soupisu dědictví byla vybrána Spolková republika Německo, a to především proto, že německý a český právní řád se již v minulosti významně ovlivňovaly, a proto není bez zajímavosti porovnat zkoumaný institut dědického práva s úpravou v SRN.

5.1 Obecná úprava dědického práva v BGB

Úprava občanského práva je ve Spolkové republice Německo upravena, podobně jako v ČR, v občanském zákoníku. Německý občanský zákoník – *Bürgerliches Gesetzbuch* („BGB“) – byl přijat v roce 1896 a účinnosti nabyl dne 1. ledna 1900. Dědické právo je obsaženo v knize páté, konkrétně v § 1922–2385. Zajímavostí německého dědického práva je speciální úprava institutu *nascitura*, který je obsažen v odstavci 2 § 1923: „... *kdo v době dědictví ještě nežil, ale byl již počat, považuje se za narozeného před dědictvím.*“¹³² V české právní úpravě je institut *nascitura* upraven obecně v § 25 OZ,¹³³ tedy práva nenarozeného dítěte jsou v českém právním systému stanovena obecně v hlavě druhé obecné části OZ, německý BGB upravuje tento institut speciálně pro dědické právo. Jako další zajímavost lze uvést, že německá úprava umožňuje pořízení společné závěti manželů a registrovaných osob.¹³⁴

Obdobně jako v českém právu, stejně tak i v BGB existuje zásada univerzální sukcese, tedy platí, že na jednoho dědice nebo více dědiců připadají zůstavitelova aktiva i pasiva, tedy dědic nebo dědici dědí jak majetek, tak dluhy zůstavitele. Podle § 1942 BGB „*dědic nemůže odmítnout dědictví, pokud dědictví přijal nebo uplynula-li lhůta pro jeho odmítnutí; uplynutím lhůty se dědictví považuje za přijaté.*“ Podobně je odmítnutí dědictví upraveno i v OZ, konkrétně v odstavci 1 § 1485, který stanoví, že dědic má právo dědictví odmítnout. V případě, že dědic nebo dědicové dědictví přijmou, dle BGB ručí za dluhy zůstavitele primárně neomezeně, tedy i s tím nebezpečím, že dluhy budou uspokojeny nejen z pozůstalosti, ale i z vlastního majetku dědiců.

---

¹³² Text Bürgerliches Gesetzbuch převzat z Gesetze im Internet [online]. Dostupné z: <https://www.gesetze-im-internet.de/bgb/BJNR001950896.html#BJNR001950896BJNG017302377>.

¹³³ Ust. § 25 OZ: „*Na počaté dítě se hledí jako na již narozené, pokud to vyhovuje jeho zájmům. Má se za to, že se dítě narodilo živé. Nenarodí-li se však živé, hledí se na ně, jako by nikdy nebylo.*“

¹³⁴ Čl. 2265–2273 BGB.

5.2 Odpovědnost dědiců za dluhy zůstavitele

Dle BGB, jak již bylo uvedeno výše, je dědic odpovědný za všechny dluhy zůstavitele. Tato povinnost je zakotvena v odstavci 1 § 1967 BGB, který stanoví, že dědic ručí za závazky z pozůstalosti. Toto ustanovení je dále rozvinuto v odstavci 2 stejného paragrafu, který do dědických dluhů kromě dluhů z pozůstalosti zahrnuje také např. závazky z povinných podílových práv apod. Jak dodává výkladová literatura, může jít například o dluh z nájmu, který zůstavitel řádně neukončil podle odstavce 2 § 564 BGB, případně náklady na procesy, které byly nezbytné pro řádnou správu zůstavitelovy pozůstalosti. O dědický dluh se bude jednat i v případě, pokud penzijní pojišťovna vymáhá zpět částku důchodu, která byla na zůstavitelův účet převedena po smrti zůstavitele.¹³⁵

Odpovědnost za zůstavitelovy dluhy je – podobně jako v české úpravě – i v BGB neomezená, a tedy dědic nebo dědici ručí za zůstavitelovy dluhy neomezeně.

5.2.1 Soupis pozůstalosti

Německý občanský zákoník zakotvuje také výhradu soupisu pozůstalosti, která je upravena v § 1993–2013. Podle § 1993 BGB je dědic oprávněn předložit pozůstalostnímu soudu soupis pozůstalosti (tzv. *Inventarerrichtung*). Dá se tedy konstatovat, že samotné zřízení soupisu pozůstalosti je právem každého dědice nebo spoludědice a následně je tento soupis předkládán soudu příslušnému k řízení o pozůstalosti. Zároveň může dědic tento soud požádat o pomoc s pořizováním soupisu podle § 2002 BGB.

Lhůta, do které se má soupis pozůstalosti vyhotovit, je stanovena soudem, a to i na žádost věřitele (podle odstavce 1 § 1994 BGB). Po uplynutí této lhůty, pokud není soupis pozůstalosti vyhotoven, odpovídá dědic za zůstavitelovy dluhy v plném rozsahu. Obsahem soupisu pozůstalosti jsou dle odstavce 1 § 2001 BGB všechna aktiva i pasiva zůstavitele a zároveň podle odstavce 2 § 2001 BGB by „*soupis měl obsahovat popis předmětů pozůstalosti, pokud je to nutné ke stanovení jejich hodnoty, a také údaj o této hodnotě.*“

Německý občanský zákoník současně upravuje, kdo má soupis provést. Podle odstavce 1 § 2003 BGB ho provádí na žádost dědice notář, který je pověřen soudem, u kterého probíhá dědické řízení. Obdobně jako v českém právním řádu i německý BGB sankcionuje nesprávně provedený soupis pozůstalosti, a to jeho neplatností, z čehož následně

---

¹³⁵ BGB, edited by Harm Peter Westermann, et al., Otto Schmidt KG, Verlag, 2014. ProQuest Ebook Central, <https://ebookcentral.proquest.com/lib/natl-ebooks/detail.action?docID=2129589>, s. 5700.

vyplývá, že dědic odpovídá za dluhy zůstavitele neomezeně.¹³⁶ Nicméně pokud se zjistí, že údaje o pozůstalosti jsou neúplné, ale tato neúplnost nebyla způsobena úmyslným jednáním dědice nebo jeho snahou zkrátit na právech věřitele, je možné poskytnout novou lhůtu k soupisu pozůstalosti tak, aby tento soupis byl doplněn a upraven.

V případě, že existuje více dědiců, uplatní se v německém občanském právu § 2063 BGB, který stanoví jednak skutečnost, že pořízení soupisu pozůstalosti jedním dědicem je ku prospěchu ostatním dědicům v případě, že jejich ručení za závazky zůstavitele nejsou neomezená. Jak uvádí komentářová literatura: „*Po vytvoření soupisu viz § 1993 a násl. musí být stanovena lhůta pro soupis dědictví pro každého spoludědice samostatně, a může tedy vůči každému spoludědici běžet jinak. Pokud však soupis celé pozůstalosti dokončí včas a v plném rozsahu pouze jeden spoludědic, vyhnou se ztrátě práva omezeného ručení ostatní spoludědicové.*“¹³⁷ Jinými slovy je tedy možné říci, že o soupis pozůstalosti může požádat kterýkoliv ze spoludědiců, dokonce tak mohou učinit nezávisle na sobě všichni dědicové, kterým následně ode dne, kdy tak učinili, běží lhůta pro vyhotovení tohoto soupisu. Tato lhůta běží každému spoludědici individuálně.

5.3 Komparace české a německé úpravy

Vzhledem ke skutečnosti, že BGB se při úpravě soupisu pozůstalosti soustřeďuje daleko více na věřitele zůstavitele než česká úprava, je možné konstatovat, že výhrada soupisu v BGB je primárně soustředěna na ochranu věřitele, zatímco v české právní úpravě je možné mluvit spíše o ochraně dědice, neboť výhrada soupisu dává dědici možnost omezit ručení za dluhy zůstavitele do výše hodnoty dědictví. Právě soustředění německého BGB na věřitele je patrné i ze skutečnosti, že je to právě věřitel, který může požádat o stanovení lhůty k podání soupisu pozůstalosti v dědickém řízení. Nicméně i věřitel dle BGB musí pro stanovení lhůty prokázat existenci závazků zůstavitele k věřiteli.

Zásadním rozdílem české a německé právní úpravy je existence více dědiců. V případě české právní úpravy platí, že pokud jeden z dědiců uplatní výhradu soupisu a jeho ručení za dluhy zůstavitele je následkem toho omezené do výše dědictví, nemá tento akt vliv na ručení ostatních dědiců za dluhy, pokud výhradu soupisu neuplatnili. V německém občanském právu je toto upraveno rozdílně, neboť v případě, že jeden z dědiců uplatní

---

¹³⁶ Dle § 2005 BGB: „*Pokud dědic úmyslně uvede neúplné údaje o pozůstalosti v soupisu pozůstalosti nebo pokud za účelem znevýhodnění věřitele vytvoří neexistující pozůstalostní závazek, odpovídá v plném rozsahu*“ za dluhy zůstavitele.

¹³⁷ Tamtéž, s. 5801.

výhradu soupisu dědictví, má tento čin vliv i na ručení ostatních dědiců, a to dle § 2063 BGB.

Kromě toho je další odlišnost německé úpravy od české zakotvena v § 2006 BGB, který stanoví, že na žádost věřitele musí dědic do protokolu vyhotoveného u soudu prohlásit, že „*předměty pozůstalosti vydal podle svého nejlepšího vědomí a úplně*“. V případě, že dědic odmítne výše uvedené čestně prohlásit, odpovídá věřitelům neomezeně za dluhy zůstavitele, tedy do výše svého majetku. O čestné prohlášení dědice může věřitel žádat i opakovaně, a to v případech, kdy se domnívá, že se dědic následně dozvěděl o dalších předmětech pozůstalosti.

Zároveň dle německého občanského práva má dědic právo podat prostřednictvím veřejné vyhlášky (tzv. *Aufgebotsverfahren*) žádost, aby věřitelé zůstavitele, a to především v případě, kdy dědic předpokládá jednoho nebo více věřitelů, ale neví jejich konkrétní počet nebo nezná hodnotu dluhu či dluhů, přihlásili veškeré neuhrazené dluhy zůstavitele. I tímto způsobem se může dědic vyhnout nutnosti ručit neomezeně za dluhy zůstavitele a věřitelé zůstavitele jsou následně uspokojeni z dědictví. „*Veřejná vyhláška může také pomoci dědicům vyjasnit situaci, aby bylo zřejmé, zda existují důvody pro svěření pozůstalosti do úřední správy, a to prostřednictvím žádosti o uvalení správy nebo prohlášení insolvence na pozůstalost.*“¹³⁸

---

¹³⁸ Dědické řízení, Německo. E-justice [online]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_succession-166-de-maximizeMS_EJN-cs.do?member=1.

Závěr

Výhrada soupisu pozůstalosti je institutem, který byl do českého právního řádu zaveden s novým občanským zákoníkem a na který bývá často zaměřována pozornost z řad odborníků. Účelem této práce bylo především poskytnout ucelený text, který by čtenáři umožnil seznámit se s úpravou výhrady soupisu v kontextu přechodu dluhů zůstavitele na dědice a s dílčími problematikami, které jsou s tímto institutem spojeny. Věřím, že v tomto ohledu se mi podařilo v práci obsáhnout to nejzásadnější, co s sebou výhrada soupisu do dědického práva přináší, a dát čtenáři představu o tom, jak uplatnění či neuplatnění výhrady soupisu dopadá na podobu pozůstalostního řízení. Existují však i další aspekty výhrady soupisu, kterým jsem se v této práci více nevěnovala, jako je například problematika společného jmění manželů s ohledem na pasiva pozůstalosti a jejich soupis či s výhradou související konvokace věřitelů.

Dále jsem se v práci zaměřila na komparaci s předchozí právní úpravou. Oproti právním předpisům, které byly na našem území platné po roce 1950, je zde patrný značný posun, který se vyznačuje především v odlišném postavení věřitele. Z práce vyplývá, že jedním z hlavních důvodů k zavedení univerzální sukcese bylo posílit postavení věřitelů. Zde lze dojít k závěru, že k naplnění tohoto účelu zákonodárců alespoň částečně došlo. Věřitel totiž může snadněji dosáhnout uspokojení svých pohledávek skrze dědice, a to v souvislosti s principem univerzální sukcese. V těch řízeních, kde byla uplatněna výhrada soupisu, má věřitel teoreticky podobné postavení jako v předchozí právní úpravě, protože může požadovat uspokojení pohledávek po dědicích jen do výše jejich dědických podílů, avšak v tomto případě si dovoluji tvrdit, že záleží na aktivitě věřitele, aby v zájmu uspokojení své pohledávky věnoval péči tomu, zda soupis odpovídá faktickému majetku zůstavitele, ze kterého by se mohl následně uspokojit. Je to především proto, že v řízení běžně dochází k nahrazení soupisu pozůstalosti prohlášením dědiců o zůstavitelově majetku, což s sebou přináší riziko, neboť zde není žádná „třetí“ nestranná osoba, která by dohlížela na věrnost takového prohlášení. Zákon sice takové nepoctivé jednání ze strany dědiců spojuje s následky zrušení účinků výhrady soupisu, kterým jsem se též v práci věnovala, ale věřitel je ten, který musí využít svých zákonných prostředků, aby k těmto účinkům došlo.

OZ se ve značné míře inspiroval ABGB, a to především v ustanoveních týkajících se soupisu pozůstalosti. Právě současnou úpravu týkající se soupisu pozůstalosti si dovoluji označit za ne úplně nejšťastnější. Právní kvalitu ABGB nelze popírat, a dá se proto porozumět, proč se zrovna tento zákoník stal tak významným zdrojem při tvorbě OZ. Avšak

nelze také opominout, že doba, ve které ABGB vznikl a byl uplatňován, byla v mnohém odlišná od té naší. V dnešní době totiž většina majetku nemusí mít vůbec hmotnou podobu, která by se nacházela v místě soupisu. A i v těch případech, kde by se na místě nacházely věci větší hodnoty, které by byly pro věřitele podstatné, nemusí být do soupisu zahrnuty, zvláště pokud jsou dědici vyrozumíváni o soupisu pozůstalosti v 15denním předstihu, nemluvě o časové náročnosti provedení soupisu a zvýšení nákladů s tím spojených. Dle mého je zkrátka velmi obtížné, dokonce skoro nemožné zajistit veškerý zůstavitelův majetek zůstavitele, který nepodléhá žádné evidenci, a nakonec vždy záleží na poctivosti jednání dědiců. Úprava soupisu tak v praxi představuje velkou zátěž pro soudního komisaře i pro dědice, avšak nedomnívám se, že vždy poskytuje věrný obraz zůstavitelova majetku.

S podobnou argumentací se setkáme i v důvodové zprávě v předložené novele občanského zákoníku, která by se měla navrátit k takovému pojetí odpovědnosti dědiců za dluhy zůstavitele, dle které bude dědic odpovídat jen do výše jím nabytého dědictví. Ve zprávě jsou uvedeny i argumenty, že zůstavitelův majetek se nejenže nemusí nacházet na jednom místě, ale může se nacházet i mimo Českou republiku, a není tak možné soupis řádně provést.¹³⁹ Z poslední kapitoly práce vyplývá, že institut soupisu pozůstalosti nenalezneme pouze v českém právním řádu, ale vyskytuje se i v právních řádech některých dalších evropských států, jako je Spolková republika Německo. Dle německé úpravy je v případě institutu výhrady soupisu pozůstalosti možné konstatovat, že jak v českém, tak v německém dědickém právu ručí dědic za dluhy zůstavitele neomezeně.

Nicméně úprava výhrady soupisu je v českém a německém občanském zákoníku trochu odlišná. Hlavní rozdíl spočívá především v tom, že německá úprava výhrady soupisu se soustředí na ochranu věřitelů zůstavitele. To se následně promítá i do práv a povinností dědiců, kteří mohou uplatnit výhradu soupisu, a v případě, že jeden z dědiců tuto výhradu uplatní, má jeho jednání vliv i na ručení za dluhy zůstavitele v případě ostatních dědiců. Kromě výhrady soupisu pak německý občanský zákoník poskytuje dědicům ještě další instrument k omezení ručení za dluhy zůstavitele, a to tzv. *Aufgebotsverfahren* prostřednictvím úřední vyhlášky, která následně umožní svěřit pozůstalost do úřední správy, a to prostřednictvím žádosti o uvalení správy nebo prohlášení insolvence na pozůstalost.

---

¹³⁹ DOBROVOLNÁ E., Zjišťování pozůstalostního jmění a výhrada soupisu (k navrhované novele dědického práva ve srovnání s rakouským právem). *Ad Notam*, 2020, č. 3, s. 9.

Seznam zkratk

ABGB	Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesamten deutschen Erbländer der Österreichischen Monarchie, zákon č. 946 ze dne 1. června 1811
BGB	Bürgerliches Gesetzbuch
Čl.	článek
ČR	Česká republika
EU	Evropská unie
Obč. z.	zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
OSŘ	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
OZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
SOZ	zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník
ZŘS	zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

Seznam literatury

Monografie a komentáře

BÍLEK, P., ŠEŠINA, M., *Dědické právo v předpisech let 1925–2001. Zákony s poznámkami*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2001. Zákony s poznámkami, 507 s., ISBN 8071795909

DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 4. Díl čtvrtý: Dědické právo*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, 196 s., ISBN 978-80-747-8939-7.

FIALA, R., DRÁPAL, L. a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475–1720). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. Velké komentáře., 634 s. ISBN 978-80-7400-570-1.

HULMÁK, M. a kol.: *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-535-0.

KADLECOVÁ, M., SCHELLE K., VESELÁ, R., VLČEK, E., *Vývoj českého soukromého práva*. Praha: Eurolex Bohemia, 2004. Právní dějiny. ISBN 80-86432-83-1.

MACKOVÁ, A., MUZIKÁŘ, L. a kol.: *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016. Komentátor. 864 s. ISBN 978-80-7502-122-9.

ROUČEK, F., SEDLÁČEK, J. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. ASPI Publishing, 2002.

SCHELLEOVÁ, I., SCHELLE K., *Dědické právo podle nového občanského zákoníku*. Praha: Linde Praha, 2012. Monografie, ISBN 9788072019311.

SVOBODA, J., KLIČKA, O., *Dědické právo v praxi*. 1. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2014, 408 s. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-266-3.

SVOBODA, K., TLÁŠKOVÁ, Š., VLÁČIL, D., LEVÝ, J., HRMADA, M., a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, ISBN 978-80-7400-788-0.

ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L, DOBIÁŠ, P. *Dědické právo. Praktická příručka*. Praha: Leges, 2019, 896 s., ISBN 978-80-7502-345-2.

TILSCH, E., *Dědické právo rakouské se stanovisky srovnávací vědy právní. Část I*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Klasická právnícká díla, 168 s. ISBN 978-80-7478-713-3.

Odborné články

BALADOVÁ, O., Zamyšlení nad konvokací věřitelů. *Ad Notam*, 2018, č. 4.

BREJLOVÁ, K., Nové postavení věřitele v dědickém řízení a změna v odpovědnosti dědiců za dluhy zůstavitele. *Ad Notam*, 2014, č. 1.

BRIM, L. K přechodu dluhů zůstavitele na dědice. *Ad Notam*, 2017, č. 4.

DOBROVOLNÁ, E., Zjišťování pozůstalostního jmění a výhrada soupisu (k navrhované novele dědického práva ve srovnání s rakouským právem). *Ad Notam*, 2020, č. 3.

ELIÁŠ, K. Přechod dluhu na dědice z hlediska občanského práva hmotného. *Právní fórum*, 2005, č. 6.

GÜRLICH, R., Výhrada soupisu pozůstalosti a správce pozůstalosti. *Novinky z rekodifikace – advokátní kancelář GÜRLICH & Co.*, 2014, č. 68.

MIHALÍK, V., Odpovědnost dědice za dluhy zůstavitele. *Právní rozhledy*, 2017, č. 5.

NÝVLTOVÁ, M., Výhrada soupisu pozůstalosti v praxi. *Ad Notam*, 2018, č. 3.

NÝVLTOVÁ, M., Výhrada soupisu pozůstalosti v praxi. *Ad Notam*, 2018, č. 3.

PAVELEK O., Přechod nároku na bolestné a náhrady za ztížení společenského uplatnění: aktuální otázky. *Ad notam*, 2017, č. 4.

TALANDOVÁ, I., Zjišťování jmění zůstavitele včera a dnes, *Iurium Scriptum*, 2019, č. 1.

VOLNÝ, K., Participace věřitelů na soupisu pozůstalosti. *Ad Notam*, 2020, č. 4.

Právní předpisy

Bürgerliches Gesetzbuch

Císařský patent č. 208/1854 Ř. z., kterým se zavádí nový zákon o soudním řízení v nesporných právních věcech

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod

Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 93/1963 Sb., občanský soudní řád

Zákon č. 946/1811 Sb. zák. soud., obecný zákoník občanský

Judikatura

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 1. 3. 1929, sp. zn. R I 82/29.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2002, sp. Zn. 21 CDo 895/2001.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 12. 2016, sp. zn. 21 Cdo 122/2016.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2017 sp. zn. 25 Cdo 3556/2016.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2018, sp. zn. 21 Cdo 3604/2017.

Usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 28. 4. 2020, sp. zn. 102 Co 7/2020-72.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 2. 6. 2020, sp. zn. IV. ÚS 1191/2020.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 8. 2020, sp. zn. 24 Cdo 785/2020.

Internetové zdroje

BGB, edited by Harm Peter Westermann, et al., Otto Schmidt KG, Verlag, 2014. ProQuest Ebook Central, <https://ebookcentral.proquest.com/lib/natl-ebooks/detail.action?docID=2129589>.

Dědické řízení, Německo. E-justice [online]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_succession-166-de-maximizeMS_EJN-cs.do?member=1

Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (konsolidovaná verze). Ministerstvo spravedlnosti ČR [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2013-2015. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

Abstrakt

Institut výhrady soupisu v řízení o pozůstalosti

Práce poskytuje popis problematiky odpovědnosti dědiců za dluhy zůstavitele a omezení této odpovědnosti v podobě institutu výhrady soupisu. Cílem práce je poskytnout komplexní popis tohoto institutu a dopadu jeho využití na průběh pozůstalostního řízení. Práce se též věnuje právní úpravě soupisu pozůstalosti a jeho využití v praxi. Část práce je pak věnována komparaci současné právní úpravy s úpravou, která jí předcházela, a komparaci s německou právní úpravou.

Práce je systematicky členěna do pěti kapitol. Cílem první kapitoly je vyložení základních pojmů a zásad, které mají čtenáři poskytnout teoretický základ, a to jak ohledně pozůstalostního řízení jako takového, tak především ohledně osvětlení pojetí přechodu dluhů zůstavitele v souvislosti s principem univerzální sukcese.

Druhá kapitola práce se zabývá srovnáním úpravy přechodu dluhů zůstavitele na dědice obsažené v občanském zákoníku s předchozí právní úpravou. V kapitole je nastíněno, k jakým ideovým změnám v průběhu času docházelo a jak se promítaly do právní úpravy dědického práva. Větší část kapitoly se pak věnuje především komparaci s obecným občanským zákoníkem, a to z toho důvodu, že z úpravy dědického práva v tomto zákoníku se primárně vycházelo při tvorbě současného občanského zákoníku při rekonstrukci občanského práva v roce 2014.

Třetí kapitola je pak věnována analýze institutu výhrady soupisu, a to jak po hmotné stránce, tak po stránce procesní. Pozornost je věnována i konkrétním dopadům uplatnění výhrady soupisu především v souvislosti se solidární odpovědností dědiců za dluhy zůstavitele. Čtvrtá kapitola poté představuje popis soupisu pozůstalosti a jeho uplatnění v praxi.

Poslední kapitola nabízí zahraniční exkurz a porovnává německou úpravu dědického práva s úpravou tuzemskou.

Klíčová slova: dědické právo, řízení o pozůstalosti, odpovědnost za dluhy zůstavitele, výhrada soupisu, soupis pozůstalosti

Abstract

The benefit of inventory in inheritance proceedings

The thesis provides a description of an issue of heir liability to the debts of testators and a restriction of this capacity in a form of the benefit of inventory institute. The aim of the thesis is to provide a complex description of this institute and an impact of its use on the process of inheritance procedure. The thesis also deals with a legislation of an estate inventory and its practical usage. Part of the thesis is devoted to a comparison of a current legislation with the previous one as well as a comparison with the German legislation.

The thesis is divided systematically into five chapters. The aim of the first chapter is to explain basic concepts and principles that should offer the reader a theoretical base, which means regarding an inheritance procedure per se and mainly to elucidate a concept of a testator's debts transfer in connection with a principle of universal succession.

The second chapter deals with a comparison of testator's debts transfer to an heir included in the Civil Code with a previous legislation. The chapter outlines the ideological changes that occurred in the course of time and how these were projected into inheritance law legislation. A major part of the chapter deals mostly with a comparison with a common Civil Code for the reason that the inheritance law legislation in this code was primarily a base for a current Civil Code creation during a re-codification of civil law in 2014.

The third chapter is devoted to a benefit of inventory institute both materially and processionaly. The attention is paid also to factual impacts of a benefit of inventory application particularly in connection with a joint and several liability to debts of the testator. The fourth chapter afterwards introduces a description of an estate inventory and its practical application.

The last chapter proposes a foreign excursion and compares German inheritance legislative with the domestic one.

Keywords: Inheritance law, inheritance procedure, liability to the debts of the testator, benefit of inventory, estate inventory